

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPOJNOŚCI

POWIAT NOWOSĄDECKI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Strategia Rozwoju Gminy

Stary Sącz na lata 2013-2020

NAS

nowosądecka
akademia
samorządowa

PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW
UNII EUROPEJSKIEJ W RAMACH EUROPEJSKIEGO
FUNDUSZU SPOŁECZNEGO

STRATEGIA ROZWOJU GMINY STARY SĄCZ NA LATA 2013-2020

Opracowanie:

FRDL Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji

**FRDL Małopolski Instytut Samorządu
Terytorialnego i Administracji**

Spis treści

Spis treści	2
Wprowadzenie	4
Krajowe i regionalne dokumenty strategiczne	10
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020	11
Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020	12
Subregionalny Program Rozwoju – Subregion Nowosądecki	16
Metodologia badania	18
Analiza SWOT	41
Wizja Gminy Stary Sącz	44
OBSZAR STRATEGICZNY NR I TURYSTYKA, REKREACJA I DZIEDZICTWO KULTUROWE	49
Cel strategiczny 1 Konkurencyjna i atrakcyjna oferta turystyczna i rekreacyjna Gminy Stary Sącz, budująca prestiż w subregionie sądeckim i kraju	51
Cel operacyjny 1.1 Rozwój bazy turystycznej i rekreacyjno-sportowej na terenie miasta i gminy oraz wzrost poziomu świadczonych usług dla turystów.	51
Cel operacyjny 1.2 Zachowanie i pielęgnacja dziedzictwa kulturowego na terenie Gminy Stary Sącz.	52
Cel operacyjny 1.3 Budowa i spójna promocja konkurencyjnej oferty turystycznej w oparciu o zasoby przyrodnicze, społeczne i kulturowe.	52
OBSZAR STRATEGICZNY NR II INFRASTRUKTURA TECHNICZNA I OCHRONA ŚRODOWISKA NATURALNEGO	53
Cel strategiczny 2 Wysokiej jakości infrastruktura drogowa i techniczna dla podniesienia konkurencyjności turystycznej i gospodarczej gminy.	57
Cel operacyjny 2.1 Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej gminy względem ośrodków subregionalnych i regionalnych.	57
Cel operacyjny 2.2 Efektywna ochrona i poprawa środowiska naturalnego oraz racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych Gminy Stary Sącz.	57
Cel strategiczny 2.3 Doskonalenie systemu zarządzania kryzysowego.	58
OBSZAR STRATEGICZNY NR III EFEKTYWNA GOSPODARKA LOKALNA	60
Cel operacyjny 3.1: Wspieranie rozwoju przedsiębiorstw i tworzenie nowych miejsc pracy na terenie gminy.	62

Cel operacyjny 3.2: Efektywne i zrównoważone rolnictwo na terenie gminy.....	62
OBSZAR STRATEGICZNY NR IV KAPITAŁ SPOŁECZNY I SAMORZĄDOWY	64
Cel operacyjny 4.1 Poprawa dostępności do wysokiej jakości usług edukacyjnych na terenie gminy.	66
Cel operacyjny 4.2 Wsparcie dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego.....	67
Cel operacyjny 4.3 Zwiększenie potencjału administracji samorządowej.....	67
Cel operacyjny 4.4 Aktywna integracji i pomoc społeczna mieszkańców Gminy Stary Sącz.	68
Mierniki realizacji Strategii.....	70
System monitoringu i ewaluacji Strategii	74
Potencjalne źródła finansowania - nowa perspektywa	81

Wprowadzenie

Strategię Rozwoju Gminy należy postrzegać jako długofalowy proces wytyczania i osiągania celów wspólnoty samorządowej. Określa ona generalny kierunek, aspiracje i priorytety rozwoju społeczno-gospodarczego jednostki oraz przedstawia metody i narzędzia wdrożeniowe. Zapisy Strategii stanowią zatem determinantę decyzji merytorycznych, organizacyjnych i finansowych podejmowanych przez władze samorządowe. Dokument jest także odpowiedzią na ustawowy wymóg prowadzenia polityki rozwoju w oparciu o Strategię, jak również skuteczną próbę dostosowania się do standardów europejskich.

Opracowanie Strategii – umowa między Powiatowym Centrum Funduszy Europejskich a FRDL Małopolskim Instytutem Samorządu Terytorialnego i Administracji w Krakowie

Niniejsza Strategia Rozwoju Gminy Stary Sącz powstała w ramach realizacji umowy nr PCFE.273.15.2012 z dnia 05.06.2012 roku, zawartej pomiędzy Powiatem Nowosądeckim – Powiatowym Centrum Funduszy Europejskich a Fundacją Rozwoju Demokracji Lokalnej. Przedmiotem umowy była „Aktualizacja lub opracowanie Strategii Rozwoju Gminy na lata 2013 – 2020 dla każdej z 14 Gmin Powiatu Nowosądeckiego – Partnerów Projektu pn.: „Nowosądecka Akademia Samorządowa”, a wykonawcą zamówienia – jednostka terenowa FRDL: Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji w Krakowie. Wspomniany projekt realizowany jest przez Powiat Nowosądecki w partnerstwie z 14 Urzędami Miast/Gmin¹ w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet V Dobre

¹ Urząd Gminy Chelmiec, Urząd Gminy Kamionka Wielka, Urząd Gminy Łososina Dolna, Urząd Gminy Nawojowa, Urząd Gminy Rytko, Urząd Gminy Gródek nad Dunajcem, Urząd Miasta Grybów, Urząd Gminy Grybów, Urząd Gminy Korzenna, Urząd Gminy Łabowa, Urząd Miasta i Gminy Uzdrowskiej Muszyna, Urząd Miasta i Gminy Piwniczna – Zdrój, Urząd Gminy Podegrodzie oraz Urząd Miasta i Gminy Stary Sącz.

rządzenie, Działanie 5.2 Wzmocnienie potencjału administracji samorządowej, Poddziałanie 5.2.1 Modernizacja zarządzania w administracji samorządowej.

Przesłanki budowy nowych dokumentów strategicznych w JST:

Obecnie, zasadniczy nurt przesłanek formalno-prawnych uzasadniających potrzebę weryfikacji dokumentów strategicznych JST, wynika ze zmian w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz wiąże się z aktualizacją dokumentów europejskich (Europa 2020), krajowych (Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju do 2030 r., Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju do 2020 r., Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do 2030 r.) i regionalnych (Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020) oraz przyjęciem nowego paradygmatu polityki regionalnej, wprowadzonego przyjęciem 13 lipca 2011 roku Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie (KSRR). Podobnie jak inne JST, Samorząd Miasta i Gminy Stary Sącz zobligowany jest do przeglądu i weryfikacji strategii rozwoju w kontekście dostosowania jej założeń do wytycznych i rekomendacji płynących z dokumentów o charakterze nadrzędnym.

Ponadto w procesie budowy nowej Strategii bardzo ważną rolę odgrywają przeobrażenia, jakie zaszły w sferze realnej, tj. rzeczywiste procesy i zjawiska (natury gospodarczej, społecznej, zarządczej, itp.) wpływające na rozwój gminy. Poniżej przedstawiono kluczowe przesłanki uzasadniające potrzebę aktualizacji Strategii Rozwoju Gminy Stary Sącz:

1. Dostosowywanie polityki rozwoju do zmieniających się uwarunkowań społecznych oraz gospodarczych w gminie i jej otoczeniu.

Gmina Stary Sącz to nie tylko wydzielony granicami administracyjnymi obszar, ale przede wszystkim społeczność lokalna, w której na bieżąco ulega zmianie sytuacja demograficzna i gospodarcza. Kilka ostatnich lat upłynęło pod znakiem szeregu poważnych przeobrażeń, które w dużym stopniu odbiły się także na gminie, jak np.: ogólnoswiatowe spowolnienie gospodarcze (i związane z tym mniejsze dochody budżetowe), rosnące dysproporcje w rozwoju na szczeblu międzygminnym i subregionalnym, deficyt finansów publicznych, czy zmiana obserwowanych trendów

demograficznych. Nowa Strategia Rozwoju Gminy Stary Sącz powinna wyznaczać cele oraz kierunki interwencji, służące podnoszeniu konkurencyjności gminy oraz przełamywaniu strukturalnych problemów gospodarczych i społecznych. Są to wyzwania, którym gmina musi sprostać w dobie postępującego procesu globalizacji, nasilającej się konkurencji, informatyzacji wielu sfer życia i rozwoju gospodarki opartej na wiedzy.

2. Dostosowanie Strategii Rozwoju Gminy Stary Sącz do nowych dokumentów strategicznych szczebla regionalnego i krajowego.

Ostatnie lata to okres powstawania nowych i aktualizacji poprzednich wersji dokumentów strategicznych szczebla krajowego i regionalnego. Nadrzędną pozycję zajmuje wśród nich Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020², która określa nowe ramy funkcjonowania konkurencyjnego województwa. Istotnymi dla planowania rozwoju są również dokumenty szczebla krajowego, w tym Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020, przyjęta 13 lipca 2010 r. oraz Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju (DSRK) do 2030 r. i Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju (ŚSRK) do 2020 r. Uwzględnienie wytycznych i rekomendacji płynących z tych dokumentów pozwoli na skorelowanie Strategii Rozwoju Gminy Stary Sącz z priorytetami rozwojowymi województwa małopolskiego, a w dalszej perspektywie na korzystanie z nowych narzędzi polityki regionalnej (np. kontrakt terytorialny).

3. Uspójnienie horyzontu czasowego Strategii Rozwoju Gminy Stary Sącz z horyzontem czasowym nowego okresu programowania UE oraz dokumentów nadrzędnych.

² *Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020*, http://www.wrotamalopolski.pl/root_BIP/BIP_w_Malopolsce/root_UM/podmiotowe/Strategia/dokument/SRWM+2015/default.htm [data dostępu: 4.09.2012].

Odrębną przesłanką weryfikacji Strategii Rozwoju Gminy Stary Sącz jest zidentyfikowana potrzeba uspołnienienia horyzontu czasowego strategii rozwoju gminy – do roku 2020, dla której bezpośrednim uzasadnieniem jest:

- przyjęcie horyzontu obejmującego w całości kolejną perspektywę finansową Unii Europejskiej (tj. 2014-2020);
- przyjęcie horyzontu zbieżnego z horyzontem regionalnej strategii rozwoju i większości JST w Małopolsce;
- potrzeba zapewnienia spójności z perspektywą przyjętą dla nowej Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego.

4. Dostosowywanie Strategii Rozwoju Gminy Stary Sącz do tworzonego Subregionalnego Programu Rozwoju – dla Subregionu Nowosądeckiego.

Subregionalny Program Rozwoju 2014-2020 ma za zadanie wskazać politykę rozwoju dla każdego z pięciu obszarów województwa (Krakowski Obszar Metropolitalny, Małopolska Zachodnia oraz subregiony: tarnowski, sądecki, podhalański) w oparciu o ich atuty. Ma także przyczynić się do większego zaangażowania i współpracy lokalnych środowisk na rzecz przygotowania wspólnych przedsięwzięć ważnych dla rozwoju subregionu. Docelowo SPR będzie prezentował zarówno politykę wspierania rozwoju poszczególnych subregionów, jak i uzgodnione w subregionach listy przedsięwzięć, które będą mogły uzyskać dofinansowanie ze środków nowego programu regionalnego współfinansowanego z środków europejskich.

Metodologia i etapy prac

Zgodnie z koncepcją umowy pomiędzy Powiatowym Centrum Funduszy Europejskich a FRDL Małopolskim Instytutem Samorządu Terytorialnego i Administracji w Krakowie, prace prowadzone nad opracowaniem Strategii oparte zostały o model ekspercko-partycypacyjny – zespół konsultantów tworzyli pracownicy Wydziału Programów i Projektów FRDL MISTiA.

Pierwszym etapem prac była inwentaryzacja dokumentów planistycznych, będących w posiadaniu Gmin. Konsultanci MISTiA dokonali analizy istniejących dokumentów strategicznych pod kątem ich rodzaju, struktury, jakości oraz aktualności, efektem

czego powstał „Raport z inwentaryzacji i analizy dokumentów strategicznych 14 Gmin Powiatu Nowosądeckiego”. Raport zawiera przegląd najważniejszych elementów poszczególnych dokumentów gminnych: część diagnostyczna, wizja i misja, analiza SWOT, kierunki rozwoju, cele i zadania. Dokumenty objęte analizą charakteryzował różnorodny zakres tematyczny i układ kompozycyjny oraz zastosowanie odmiennych metodologii. Wykazano jednak, że rozbieżność ta nie jest pochodną różnic w uwarunkowaniach rozwojowych jednostek. Gminy Powiatu Nowosądeckiego cechują podobne atuty i słabe strony, a także szanse i zagrożenia, co przekłada się na zbieżne ze sobą kierunki rozwoju i cele strategiczne. W niektórych przypadkach występują dodatkowe zasoby (np. walory uzdrowiskowe) determinujące określone ścieżki rozwoju. W wyniku inwentaryzacji ustalono, że wszystkie Gminy wymagają opracowania nowych dokumentów strategicznych i sprecyzowano harmonogram koniecznych prac.

Kolejny etap obejmował opracowanie i przekazanie projektów dokumentów planistycznych przygotowanych dla poszczególnych JST. W ramach procesu przygotowywania nowych opracowań uwzględniono materiały z konsultacji społecznych, prowadzonych w Gminach Powiatu Nowosądeckiego, biorących udział w Projekcie „Nowosądecka Akademia Samorządowa”. Celem konsultacji było poznanie opinii mieszkańców w sprawach najistotniejszych w kontekście rozwoju wspólnoty samorządowej, a także najważniejsze wnioski płynące z diagnozy, przygotowanej specjalnie na potrzeby realizacji zadania. Przy opracowaniu projektów Strategii Rozwoju, szczególną uwagę zwrócono na założenia i wytyczne zawarte w dokumentach wyższego rzędu, tj.: Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 i Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego, a także Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego i Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego, Subregionalny Program Rozwoju – dla subregionu sądeckiego.

24 września robocze wersje dokumentów przesłane zostały do Gmin, celem zasięgnięcia opinii Kierownictwa i pracowników Urzędów. Ostateczny termin zgłaszania uwag upłynął z dniem 15 października, wprowadzone zostały konieczne modyfikacje i poprawki w treści dokumentów. Ponadto, w okresie: 23 października – 8 listopada 2012 roku w poszczególnych Gminach odbywały się otwarte sesje

poświęcone prezentacji i konsultacji opracowanych projektów Strategii. Następnie przygotowane zostały i przekazane ich ostateczne wersje. Przeprowadzono także szkolenia dla pracowników Urzędów Gmin – Partnerów Projektu z systemu monitoringu Strategii i jej ewaluacji (okres 19 – 27 listopada 2012).

Struktura Strategii Rozwoju

Strategii Rozwoju Gminy Stary Sącz składa się z kilku części:

- wprowadzenia,
- rozdziału opisującego krajowe i regionalne dokumenty strategiczne,
- wniosków z diagnozy społeczno-gospodarczej gminy,
- propozycji wizji i misji Gminy,
- analizy SWOT,
- planu operacyjnego Strategii - obszary strategiczne, cele strategiczne i operacyjne, kierunki interwencji (propozycje zadań i projektów),
- mierników realizacji Strategii,
- systemu monitoringu i ewaluacji Strategii,
- potencjalnych źródeł finansowania.

Autorzy opracowania składają podziękowania wszystkim pracownikom Urzędu i uczestnikom prac warsztatowych za poświęcony czas, odpowiedzialność w podejściu do spraw publicznych oraz merytoryczne zaangażowanie w proces opracowywania niniejszej Strategii.

Krajowe i regionalne dokumenty strategiczne

Proces budowy lokalnych dokumentów planistycznych, w szczególności Strategii Rozwoju powinien uwzględniać zmiany w aktach prawnych regulujących zasady prowadzenia polityki rozwoju na wyższych szczeblach, poczynając od dokumentów na szczeblu Unii Europejskiej a kończąc na wojewódzkiej i subregionalnej strategii rozwoju. Tak zdefiniowana spójność w wymiarze wertykalnym pozwala wzmacniać efekty rozwojowe poprzez jednoznaczne określanie kluczowych kierunków interwencji. Jednocześnie prowadzi do koncentracji środków publicznych na jasno zdefiniowanych celach rozwojowych.

Schemat 1 Polityka regionalna w Polsce.

Źródło: Opracowanie własne

Powyższy schemat przedstawia aktualny system prowadzenia polityki rozwoju, oparty o hierarchiczny układ dokumentów strategicznych, wzajemnie ze sobą

spójnych i powiązanych. Obejmuje on wytyczne płynące ze strategii Europa 2020, Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju, Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju oraz 9 strategii zintegrowanych, obejmujących 8 strategii branżowych i Krajową Strategię Rozwoju Regionalnego 2010-2020: *Regiony, Miasta, Obszary wiejskie* (KSRR). W tak ujęty system wpisuje się Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020, stanowiąca z kolei podstawę dla konstruowania subregionalnych i lokalnych dokumentów strategicznych. W procesie lokalnego planowania strategicznego należy jednak pamiętać o zachowaniu spójności i relacyjnym powiązaniu z systemem nadrzędnych dokumentów strategicznych

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020

Z punktu widzenia lokalnej polityki rozwoju kluczowe miejsce zajmuje dokument ***Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, miasta, obszary wiejskie***. Zgodnie z przedstawionym w nim, nowym paradygmatem rozwoju regionalnego, w proces planowania strategicznego należy włączyć następujące wytyczne:

- wykorzystywanie zasobów endogenicznych regionów (uniezależnianie się od transferów zewnętrznych),
- tworzenie polityk wieloletnich i zdecentralizowanych w przeciwieństwie do dotychczasowych dotacji jednorazowo przeznaczanych na działania krótkoterminowe,
- finansowanie inwestycji wyselekcjonowanych (jako tych działań, które w największym stopniu przyczyniają się do rozwoju społeczno-gospodarczego regionu i powodują jego dyfuzję),
- wieloszczeblowe zarządzanie polityką regionalną – zaangażowanie wielu partnerów przez władze regionalne,
- zróżnicowane podejście do różnych typów regionów – wykorzystywanie specjalizacji regionalnych i subregionalnych oraz reagowanie na specyficzne bariery rozwojowe.

Wytyczne te zostały sformułowane przede wszystkim w celu wzmocnienia procesu programowania polityki rozwoju na szczeblu wojewódzkim. Jednak myśl zawarta w

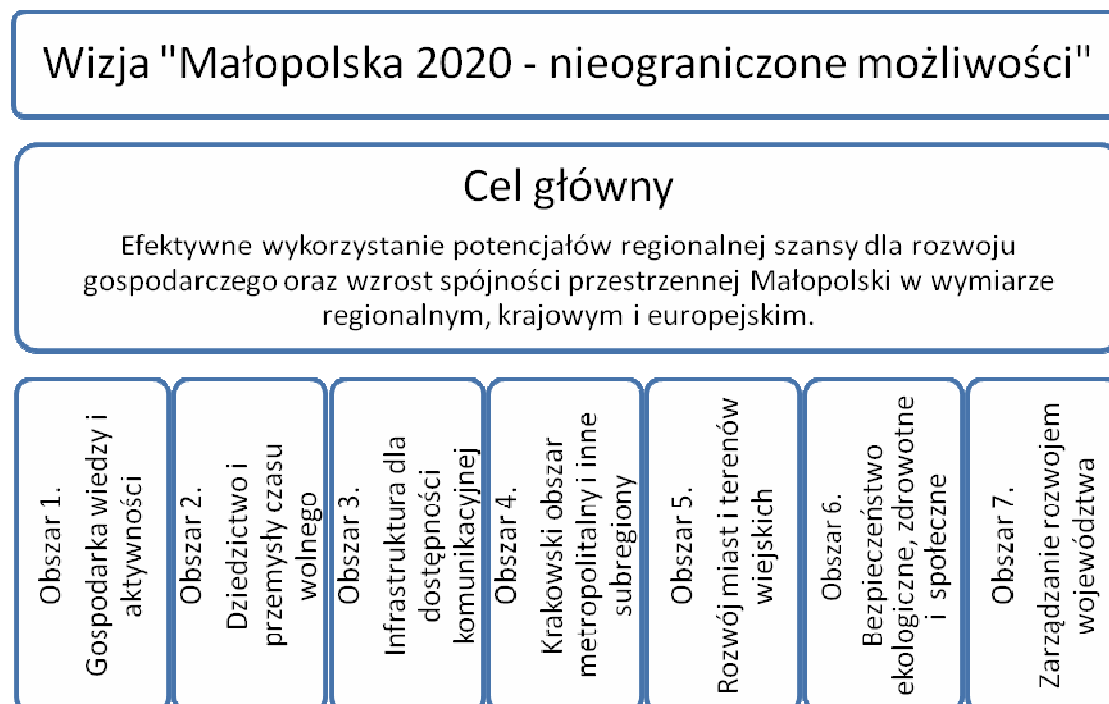
powyższych uwagach może stanowić ważną wskazówkę podczas programowania polityki rozwoju na szczeblu powiatowym i gminnym. Ponadto zgodnie z rekomendacjami KSRR, w procesie zarządzania strategiami rozwoju postuluje się tworzenie i utrwalanie szerokich partnerstw między instytucjami publicznymi i społeczeństwa obywatelskiego tak, by zapewnić skuteczny i wielopoziomowy system zarządzania polityką rozwoju.

Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020

Najważniejszym dokumentem określającym zasady polityki rozwoju na szczeblu regionalnym jest **Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020** (SRWM). Zapisy dokumentu postulują koncentrację środków na precyzyjnie zdefiniowanych priorytetach, operacjonalizację i parametryzację działań strategicznych, przejrzysty podział zadań i odpowiedzialności za poszczególne obszary polityki rozwoju, prowadzący jednak do mobilizacji zasobów wielu aktorów społecznych.

Struktura SRWM obejmuje 7 głównych obszarów polityki rozwoju województwa, a także kierunki i sposoby działania w tych obszarach. Dla każdego z obszarów interwencji sformułowano cel strategiczny, stanowiący opis pożądanego kierunku zmian w perspektywie do 2020 roku. Każdy z celów strategicznych w ramach obszarów realizowany jest poprzez wyodrębnione kierunki polityki rozwoju, złożone z katalogu działań priorytetowych. W odniesieniu do poszczególnych kierunków polityki sformułowana została strategia postępowania, określająca pożądaną stan docelowy, a także określająca czynniki sprzyjające i ograniczające możliwość osiągnięcia zmiany będącej pochodną realizacji celu strategicznego. Na poniższym schemacie zobrazowano strukturę dokumentu:

Schemat 2 Plan strategiczny zawarty w Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego.

Źródło: Opracowanie własne

Rekomendacje dotyczące programowania lokalnej polityki rozwoju można odnaleźć w SRWM w ramach obszaru: *Rozwój miast i terenów wiejskich*. Wśród kierunków polityki rozwoju w tym obszarze zwrócono uwagę na potrzebę integracji przestrzennej na poziomie lokalnym i zapewnienie powiązań lokalnych w obrębie obszarów wiejskich, dla których centrami są małe i średnie miasta, docelowo zapewniające jednolity standard dostępności podstawowych usług i dóbr publicznych. Umocnienie pozycji małych i średnich ośrodków miejskich jako lokalnych centrów gospodarczych ośrodków usług publicznych wskazywane jest jako warunek rozwoju okalających je terenów wiejskich. Projektowane działania opierają się na założeniu, że ważnymi elementami decydującymi o atrakcyjności małych miast są zasoby społeczne i kulturowe oraz przestrzeń publiczną.

Wśród kluczowych działań w ramach wspomnianego kierunku przewidziano poprawę dostępności podstawowych usług publicznych w zakresie lokalnej infrastruktury społecznej, o charakterze: edukacyjnym, kulturalnym, rekreacyjnym i sportowym oraz zdrowotnym.

Kolejnym kierunkiem polityki jest rozwój gospodarczy małych i średnich miast oraz terenów wiejskich. Celem działań określonym w ramach tego kierunku jest przede wszystkim przeciwdziałanie narastającym wewnątrzregionalnym zróżnicowaniom o charakterze gospodarczym. Projektowane przez Zarząd Województwa Małopolskiego działania uwzględniają szereg poniższych założeń:

- w ramach polityki rozwoju miast nie należy ograniczać się do wzmocnienia infrastruktury społecznej i technicznej, lecz wysoki nacisk położyć także na tworzenie ofert zachęcających do lokowania nowych przedsięwzięć, wykorzystanie potencjału istniejących przedsiębiorstw oraz wzmocnienie relacji kapitałowych;
- zapleczem dla wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich są małe i średnie miasta;
- aktywizacja terenów wiejskich warunkowana jest wdrożeniem bardziej efektywnych mechanizmów wsparcia funkcjonowania zarówno rolnictwa, jak i działalności okołorolniczej i pozarolniczej;
- aby zwiększyć partycypację obywatelską w programowaniu polityki rozwoju lokalnego należy określić trwałe ramy współpracy władz lokalnych i regionalnych.

W ramach kluczowych działań odnoszących się do poprawy kondycji gospodarczej małych i średnich miast główny nacisk położony został na rozwój oferty inwestycyjnej jednostek, połączony ze wspieraniem działań lokalnych instytucji rynku pracy na rzecz zwiększenia zatrudnienia i przeciwdziałania bezrobociu. Natomiast wśród priorytetów dla obszarów wiejskich wyróżniono wsparcie obszarów rolniczych poprzez wdrożenie instrumentów wsparcia dla rolnictwa ekologicznego oraz marketingu wysokiej jakości produktów lokalnych i regionalnych. Takie działanie wpisuje się w oczekiwanie wzmożonego wykorzystania miejscowych przewag konkurencyjnych. Innym priorytetem aktywizacji obszarów wiejskich jest wspieranie działalności pozarolniczej, szczególnie na terenach atrakcyjnych rezydencjonalnie i turystycznie.

Ostatnim kierunkiem polityki rozwoju w obszarze miast i terenów wiejskich jest funkcjonalne zarządzanie przestrzenią na poziomie lokalnym. Zwraca się tutaj uwagę na podejmowanie działań z uwzględnieniem powiązań funkcjonalnych pomiędzy ośrodkami, ochrony tożsamości lokalnej, a także dbałości o otoczenie. Wśród kierunków interwencji wymienia się rewitalizację obszarów zdegradowanych, ochronę krajobrazu i ładu przestrzennego na obszarach wiejskich, planowanie przestrzenne prowadzone z uwzględnieniem realizacji koncepcji osadnictwa zwarteo, w oparciu o miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Ponadto w SRWM w ramach obszaru: *Krakowski obszar metropolitalny i inne subregiony* wyróżniono subregion sądecki, jako funkcjonalny obszar integracji przestrzennej o znaczeniu regionalnym, z węzłowym ośrodkiem monocentrycznym jakim jest miasto Nowy Sącz oraz strefami przyległymi, w których zawierają się gminy wchodzące w skład Powiatu Nowosądeckiego. Rozwój subregionu sądeckiego w SRWM określono jako jeden z kierunków polityki rozwoju Małopolski.

Za główną oś rozwoju dla subregionu sądeckiego w SRWM przyjęto wykorzystanie naturalnych przewag konkurencyjnych Sądeczyny – zarówno w wymiarze krajowym, jak i międzynarodowym. Wśród nich wymieniono: warunki naturalne, bazę noclegową oraz potencjał w zakresie działalności związanej z turystyką, sportem i ochroną zdrowia, tworzące wspólnie unikalne atuty dla gospodarczego rozwoju subregionu. Wykorzystując wskazane przewagi subregion sądecki ma szansę stać się jednym z kluczowych ośrodków na mapie organizacji spotkań i wydarzeń o znaczeniu ponadregionalnym. Ponadto korzystając z walorów środowiska naturalnego możliwe jest wzmocnienie uzdrowiskowo – leczniczych funkcji regionu.

Szczególną wagę przypisano rozwojowi Nowego Sącza i wzmocnieniu funkcji tego ośrodka, jako elementu polityki rozwoju dla całego subregionu. Dostrzeżono rolniczy charakter powiatów Małopolski południowo-wschodniej, do których zaliczyć także można Powiat Nowosądecki. Wśród problemów wskazano słabą komunikację miasta z Krakowem i resztą kraju, natomiast wśród atutów wymieniono względnie korzystną sytuację demograficzną i prognozowany wzrost ludnościowy, dający szansę rozwoju działalności związanych z obsługą ruchu turystycznego i uzdrowiskowego. Uznano

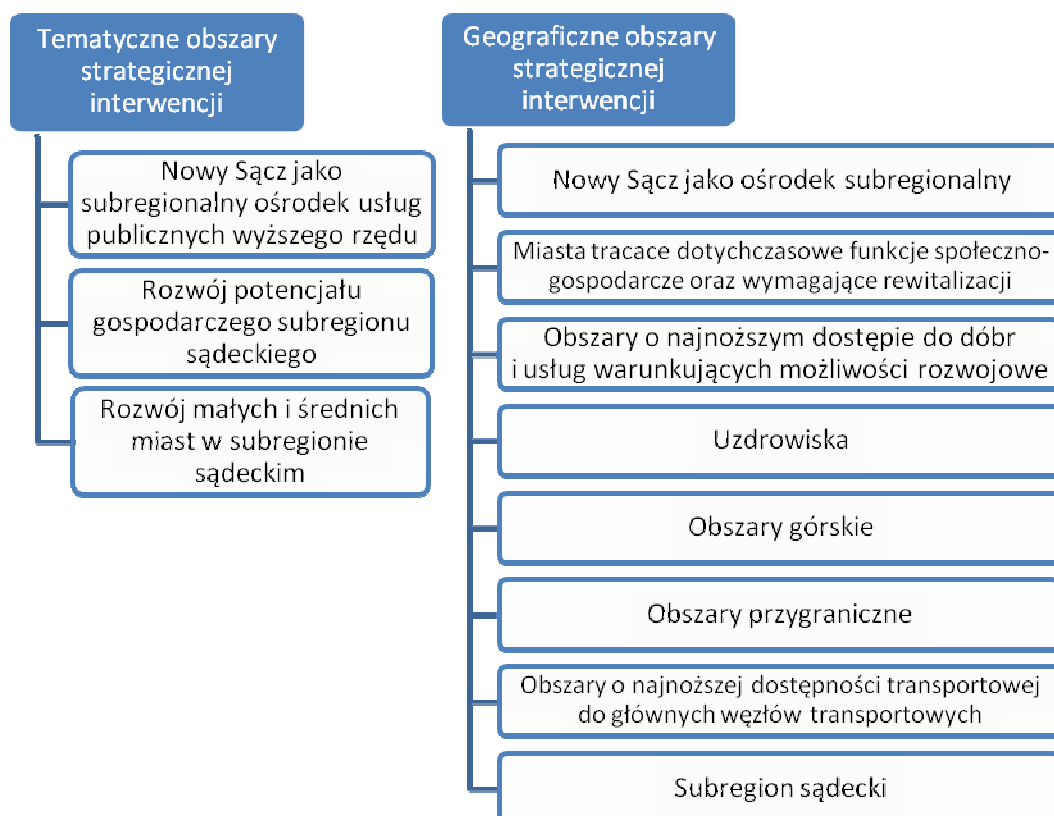
zatem, aby pozycję rozwojową subregionu wzmocnić poprzez poprawę kondycji rozwojowej Nowego Sącza, ale również otaczającego miasto obszaru funkcjonalnego. Dzięki lepszemu powiązaniu ośrodka sądeckiego z jego zapleczem nastąpi efektywne wykorzystanie potencjału gospodarczego subregionu. Natomiast w wyniku interwencji realizowanej w celu poprawy dostępności komunikacyjnej, możliwy stanie się bardziej dynamiczny rozwój przedsiębiorczości i rynku pracy, bazujący na funkcji rekreacyjnej – szczególnie w oparciu o potencjał turystyczny Beskidów oraz Doliny Dunajca i Popradu. Ponadto wskazuje się szansę zlokalizowania na terenie Sądecczyzny jednego z głównych obszarów rozwoju sportów letnich i zimowych, zarówno w wymiarze amatorskim, jak i wyczynowym. Lepsze wykorzystanie potencjałów decydujących o przewadze konkurencyjnej oraz niwelowanie barier rozwojowych służyć będą wzrostowi dobrobytu w całym podregionie sądeckim.

Subregionalny Program Rozwoju – Subregion Nowosądecki

Elementem wdrażania Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020 jest przyjęcie indywidualnej ścieżki rozwoju dla pięciu subregionów wchodzących w skład województwa w ramach tworzonego **Subregionalnego Programu Rozwoju na lata 2014-2020**. Jednym z kluczowych obszarów jest subregion sądecki, zajmujący powierzchnie trzech powiatów: nowosądeckiego, limanowskiego, gorlickiego oraz miasta Nowy Sącz. W ramach prac nad weryfikacją i specyfikacją kierunków rozwoju subregionu zawartych w SRWM Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego przeprowadził szereg badań oraz konferencji subregionalnych. Zgodnie z przyjętym dnia 3 lipca 2012 r. przez Zarząd Województwa Małopolskiego dokumentem *Zasady i harmonogram prac nad Subregionalnym Programem Rozwoju 2014 – 2020*, projekt programu subregionalnego powinien zostać przygotowany do końca października br. Jednocześnie sprecyzowano finalny układ Programu, który oprócz zróżnicowanej terytorialnie polityki rozwoju zawierał będzie dodatkowo uzgodnione listy przedsięwzięć, które rekomendowane będą do dofinansowania w ramach tzw. grantu subregionalnego, tj. wydzielonej puli środków w ramach regionalnego programu operacyjnego na lata 2014 - 2020.

Podsumowując dotychczasowy etap badań i dyskusji nad programem dla subregionu sądeckiego należy stwierdzić, że wśród kluczowych kierunków i możliwości rozwoju dominują zagadnienia rozwoju infrastruktury komunikacyjnej. Inwestycje w tym obszarze określane są jako podstawowe determinanty niezbędne do przezwyciężenia barier związanych z peryferyjnym charakterem subregionu, poprawy kontaktu z Krakowem oraz napływu turystów i inwestorów. W ramach pozostałych obszarów dyskutowanych podczas badań fokusowych oraz konferencji subregionalnych przewijały się kwestie związane z jakością kapitału ludzkiego i społecznego oraz możliwościami budowy gospodarki opartej na wiedzy. Konstatacją dotychczasowych prac nad programem rozwoju subregionu sądeckiego jest wyspecyfikowanie obszarów strategicznej interwencji w ujęciu tematycznym oraz geograficznym. Przedstawia je poniższy schemat.

Schemat 3 Obszary strategicznej interwencji

Źródło: Opracowanie własne

Dalszą koordynację prac nad Programem prowadzi będą fora subregionalne, składające się z członków Zarządu Województwa Małopolskiego, radnych Sejmiku

Województwa Małopolskiego, przedstawiciele samorządów powiatowych i gminnych, przedsiębiorców, organizacji gospodarczych, organizacji społecznych, instytucji naukowych, badawczych i rozwojowych, uczelni wyższych, Policji i Państwowej Straży Pożarnej, parków narodowych oraz innych kluczowych instytucji z punktu widzenia subregionu. Rolę doradczą i wspierającą w ramach w forum pełnił będzie wybrany przez ZWM ekspert strategiczny, którym w ramach forum subregionu sądeckiego został dr Rafał Matyja. Funkcją forum będzie inicjowanie i kreowanie debaty na temat polityki rozwoju subregionu oraz wyrażanie opinii w przedmiocie planowanych działań ze strony władz samorządowych.

Najważniejsze wnioski z diagnozy społeczno-gospodarczej

Metodologia badania

Diagnoza stanu obecnego w 14 gminach powiatu nowosądeckiego przeprowadzona została w oparciu o metodologię zastosowaną do delimitacji subregionów funkcjonalnych województwa małopolskiego³. Wybór metodologii motywowany przede wszystkim spójnością i kompatybilnością z jednym z głównych dokumentów nadrzędnych, jakim jest Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020.

Obszar analizy podzielony został na 7 pól badawczych, które w sposób spójny i komplementarny zagospodarowują ogół zjawisk społeczno-gospodarczych. Każdy z obszarów badawczych podzielony został wewnętrznie, w zależności od złożoności struktury i różnorodności procesów zachodzących w ramach danego pola, co dało łącznie 22 podobszary tematyczne. Strukturę podziału przedstawia poniższy schemat.

³ Małopolskie Obserwatorium Polityki Rozwoju (2011), *Badanie możliwości rozwojowych subregionów funkcjonalnych województwa małopolskiego. Raport końcowy z badania.*, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, Kraków;

Rysunek 1 Podział obszaru analizy

Potencjał turystyczny	• baza turystyczna • popyt na turystykę
Potencjał gospodarczy	• struktura gospodarki • przedsiębiorczość • innowacyjność • rynek pracy
Kapitał ludzki	• potencjał demograficzny • potencjał intelektualny
Jakość życia	• ochrona zdrowia • problemy społeczne • edukacja • kultura • kultura fizyczna • gospodarka mieszkaniowa
Infrastruktura komunikacyjna	• transport drogowy • transport kolejowy • infrastruktura teleinformatyczna
Atrakcyjność przyrodnicza	• krajobraz przyrodniczy • zagrożenia przyrody
Zarządzanie rozwojem	• zarządzanie publiczne • stan finansów samorządowych • kapitał społeczny

Źródło: Opracowanie własne

Potencjał turystyczny (obszar 1) wymieniany jest jako jedna z głównych możliwych przewag konkurencyjnych regionu Sądecczyzny. W związku z tym obszar ten postanowiono wyszczególnić z grona szeroko rozumianej problematyki gospodarczej, które ujęta została w ramach obszaru 2. Podczas specyfikacji obszaru 3 skoncentrowano się na analizie zasobów ludzkich, zarówno w wymiarze ilościowym (potencjał demograficzny) jak i jakościowym (potencjał intelektualny). Obszar 4 ujmuje szeroką listę usług społecznych, na które zapotrzebowanie pokrywane jest w przeważającej mierze przez sektor publiczny. Interpretowane łącznie w przybliżony sposób mogą posłużyć do określenia jakości życia na danym terenie. Szczególny nacisk dodatkowo położono na zbadanie dostępności komunikacyjnej poszczególnych gmin, określanej niejednokrotnie jako jedną z głównych barier rozwojowych całego regionu Sądecczyzny. Problematyka ta została zawarta w ramach obszaru 5. Atrakcyjność przyrodnicza z kolei wymieniana jest jako dziedzina, w której region Sądecczyzny może budować swój potencjał wzrostu. Z drugiej strony intensyfikacja procesów rozwojowych prowadzić może do niszczenia zasobów

naturalnych, tym samym osłabiania możliwości dalszego budowania przewag konkurencyjnych. Oba te zagadnienia ujęte zostały w ramach obszaru 6. Ostatni obszar 7 dotyczy szeroko rozumianego zarządzania rozwojem, w ramach którego ujęto zdolności i możliwości programowania rozwoju przez sektor publiczny, a także niezbędną do umiejętnego wdrażania polityki rozwoju partycypację obywatelską. Ponadto należy pamiętać, że pomiędzy wyspecyfikowanymi obszarami zachodzi szereg interakcji, które mogą z różną siłą i kierunkiem oddziaływania wpływać na siebie wzajemnie, tj. wzmacniać lub osłabiać zdolności rozwojowe.

Precyzja przeprowadzonych analiz wymaga przede wszystkim odpowiedniego doboru danych wejściowych, które w sposób rzetelny i w miarę całościowy powinny odzwierciedlać procesy zachodzące w ramach analizowanych obszarów i subobszarów badawczych. W celu zapewnienia możliwie najbardziej obiektywnego opisu zjawisk przeanalizowano łącznie 72 wskaźniki statystyczne, które przypisano do konkretnych obszarów. Wykorzystano następujące źródła danych:

- Bank Danych Lokalnych GUS;
- Regionalna Izba Obrachunkowa w Krakowie;
- Ministerstwo Finansów;
- Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej;
- Okręgowa Komisja Egzaminacyjna w Krakowie;
- Urząd Statystyczny w Krakowie;
- Urząd Komunikacji Elektronicznej.

Punktem wyjścia badania była jednowymiarowa analiza statystyczna, dokonana w sposób panelowy, tj. łącznie dla 14 gmin powiatu nowosądeckiego. Jako punkt odniesienia traktowano przeciętne wartości wskaźników dla całego powiatu, a także średnią dla województwa małopolskiego. Kolejnym krokiem była agregacja wskaźników w ramach podobszarów i obszarów funkcjonalnych, w celu opisu i oceny ogólnych zjawisk społeczno-gospodarczych. W tym etapie zbudowano syntetyczne

indeksy pierwszego i drugiego rzędu, pozwalające porównywać wszystkie badane jednostki na jednolitej skali.

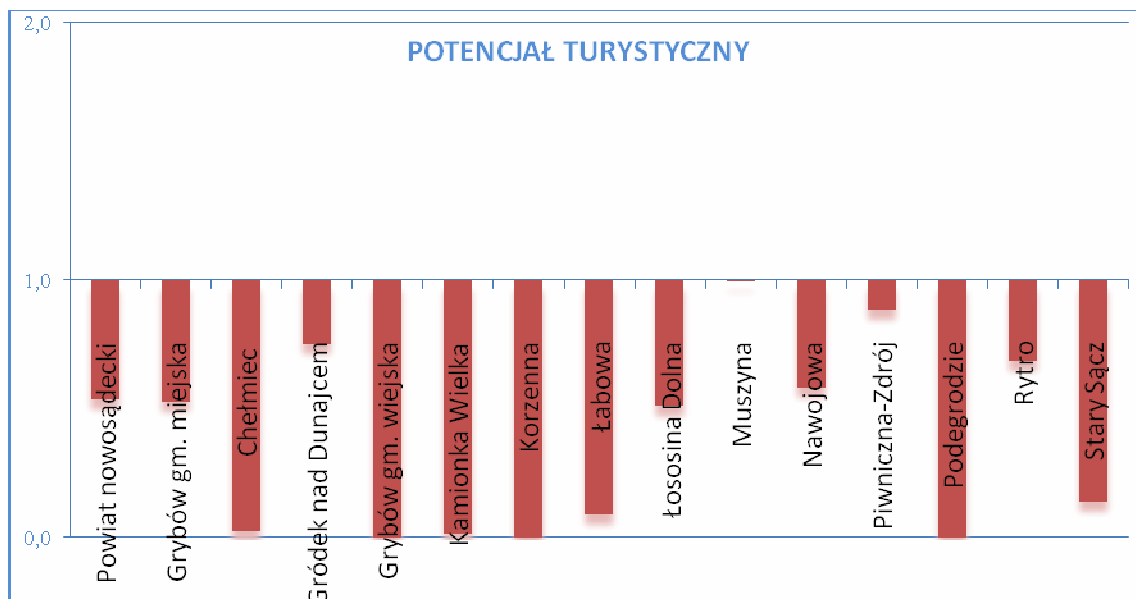
Wyniki ogólne

Na poniższych wykresach przedstawiono graficzny obraz przeprowadzonych analiz w odniesieniu do wszystkich będących przedmiotem zainteresowania 14 gmin powiatu nowosądeckiego. Każdą gminę scharakteryzowano za pomocą wskaźnika, którego wartość określa poziom danego obszaru w odniesieniu do średniego poziomu obserwowanego w województwie małopolskim. Wysokość słupka równa 1 oznacza, że potencjał danej gminy równy jest przeciętnemu potencjałowi obserwowanemu w województwie. Dodatkowo na pierwszym miejscu na wykresach przedstawiono wartość wskaźnika dla powiatu nowosądeckiego. *Kolorem czerwonym oznaczono obszary, których gminy wyróżniają się negatywnie na tle województwa (obszary te mogą stanowić bariery rozwojowe). Natomiast kolorem zielonym oznaczono potencjalne bieguny wzrostu.*

POTENCJAŁ TURYSTYCZNY

Nazwa podobszaru:	Zastosowane wskaźniki:
Baza turystyczna	• gęstość bazy noclegowej (miejsca noclegowe na 1 km²); • infrastruktura gastronomiczna (Podmioty z branż: zakwaterowanie i usługi gastronomiczne na 1 tys. mieszkańców); • infrastruktura nienoclegowa (liczba obiektów sportowo-rekreacyjnych na 1 obiekt noclegowy); • infrastruktura konferencyjna (liczba sal konferencyjnych na 1 obiekt noclegowy);
Popyt na turystykę	• intensywność ruchu turystycznego 1 (korzystający z noclegów na 1 tys. mieszkańców); • intensywność ruchu turystycznego 2 (liczba noclegów na 1 tys. mieszkańców); • wykorzystanie potencjału noclegowego (liczba noclegów na 1 miejsce noclegowe); • odsetek turystów zagranicznych (turyści zagraniczni / korzystający z obiektów zakwaterowania ogółem).

Wykres 1 Potencjał turystyczny gmin

Źródło: Opracowanie własne

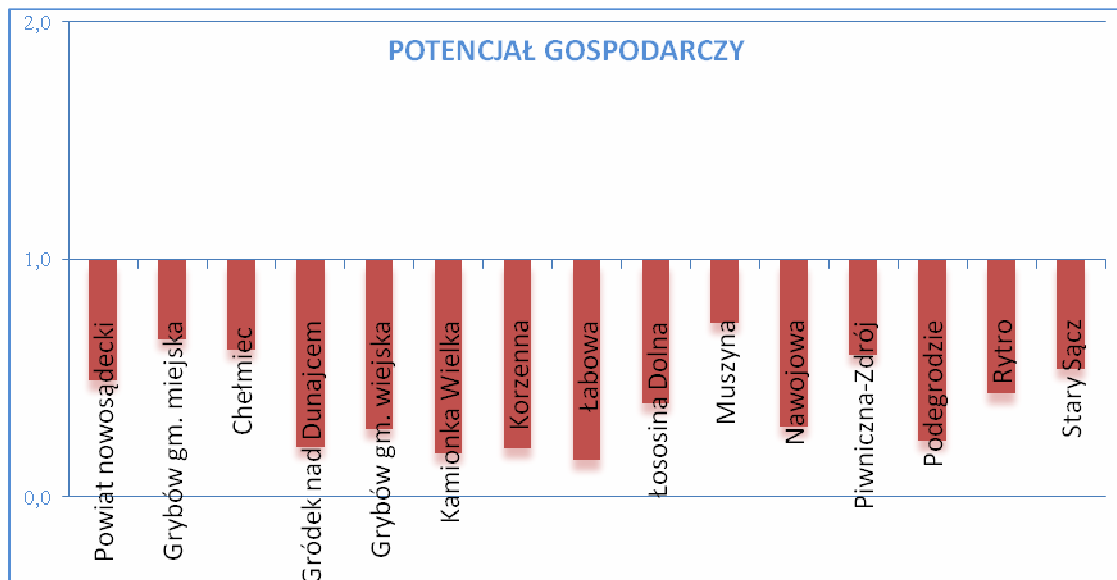
Potencjał turystyczny zdiagnozowany został jako słaba strona wśród wszystkich analizowanych gmin. Z jednej strony wynika to z silnej pozycji województwa małopolskiego jako całości. Z drugiej strony można oczekiwać, że szczególnie gminy o silnym profilu rekreacyjnym, wypoczynkowym lub uzdrowiskowym w tym obszarze odznaczać się będą przewagą konkurencyjną. Głębsza analiza na poziomie subindeksów wskazuje jednak, że mimo miejscowo dobrze rozwiniętej infrastruktury turystycznej (m.in. Muszyna, Piwniczna-Zdrój, Gródek nad Dunajcem, Rytro), region Sądecki odznacza się relatywnie niską skłonnością turystów do odwiedzania. Tym samym niska wartość wskaźników w tym obszarze determinowana być może zarówno polityką promocyjną oraz dostępnością komunikacyjną regionu.

POTENCJAŁ GOSPODARCZY

Nazwa podobszaru:	Zastosowane wskaźniki:
Struktura gospodarki	• stosunek gospodarstw indywidualnych prowadzących działalność rolniczą do liczby ludności w wieku produkcyjnym; • odsetek zatrudnionych w sektorze usług rynkowych; • wpływy do budżetów gmin z CIT na 1 podatnika (szacunkowo); • udział dochodów własnych w dochodach budżetu gminy;

Nazwa podobszaru:	Zastosowane wskaźniki:
	odsetek dużych przedsiębiorstw (250 i więcej zatrudnionych);
Przedsiębiorczość	liczba podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON na 1 tys. mieszkańców; liczba podmiotów zarejestrowanych w sektorze usług rynkowych w stosunku do liczby podmiotów ogółem; liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym;
Innowacyjność	działalność profesjonalna, naukowa i techniczna (liczba firm z sekcji M na 1000 mieszkańców);
Rynek pracy	udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym; liczba pracujących (wg faktycznego miejsca pracy) w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (bez prow. ind. gosp. rolne oraz podmiotów gosp. do 9 osób).

Wykres 2 Potencjał gospodarczy gmin

Źródło: Opracowanie własne

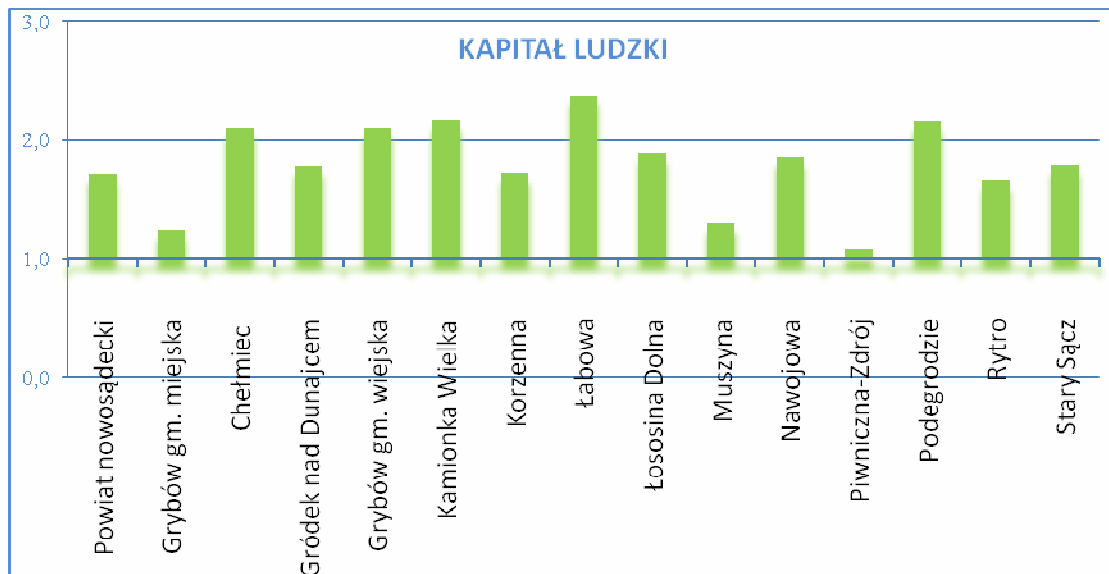
Za barierę rozwoju uznać można także gospodarkę regionu. Głównym motorem wzrostu w regionie jest miasto Nowy Sącz, którego oddziaływania w niewielkim

stopniu przekłada się na okalające je gminy. Względnie korzystną strukturą gospodarki charakteryzują się gminy: Chełmiec, Muszyna i Rytko, jednak w pozostałym dziedzinach analizy także odznaczają się negatywnie. Zaskakujące są niskie wskaźniki przedsiębiorczości mieszkańców, co może być efektem niewykorzystania potencjału turystycznego. Niskie wskaźniki w zakresie rynku pracy w głównej mierze determinowane mogą być przez względnie słabą pozycją konkurencyjną Nowego Sącza, który nie jest w stanie absorbować podaży na regionalnym rynku pracy w sposób zbliżony do innych głównych ośrodków w województwie. Ponadto, obiektywnie trudno oczekiwać wyższej innowacyjności gospodarek na poziomie gminnym. Jednak poprawy wskaźników może dostarczyć dyfuzja innowacji płynąca ze strony centralnego ośrodka w subregionie.

KAPITAŁ LUDZKI

Nazwa podobszaru:	Zastosowane wskaźniki:
Potencjał demograficzny	• saldo migracji z lat 2006-2011 na 1 tys. mieszkańców; • przeciętny przyrost naturalny na 1 tys. mieszkańców w latach 2006-2011; • wskaźnik obciążenia demograficznego osobami starszymi (os. w wieku poprodukcyjnym na 100 os. wieku produkcyjnym); • wskaźnik obciążenia demograficznego osobami młodymi (os. w wieku przedprodukcyjnym na 100 os. wieku produkcyjnym); • małżeństwa zawarte na 1 tys. mieszkańców;
Potencjał intelektualny	• odsetek mieszkańców z wykształceniem wyższym w ludności 25+; • przeciętne wyniki sprawdzianu po VI klasie szkoły podstawowej; • przeciętne wyniki z egzaminu gimnazjalnego – matematyka;

Wykres 3 Potencjał kapitału ludzkiego gmin

Źródło: Opracowanie własne

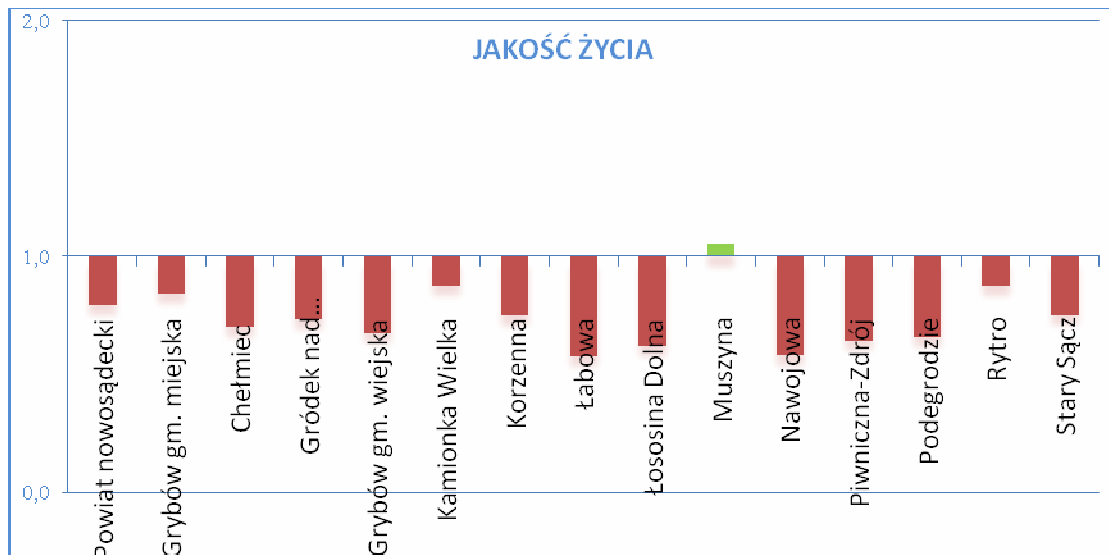
Kapitał ludzki Sądeczyny jawi się jako poważna szansa całego subregionu. We wszystkich badanych gminach odnotowano zdecydowaną przewagę przede wszystkim na polu potencjału demograficznego. Wynika od w głównej mierze z wysokiej dzietności, choć nie bez znaczenia są także procesy migracyjne mieszkańców Nowego Sącza na okalające miasto tereny wiejskie. Podobnie korzystnie dla całego powiatu kształtują się prognozy procesów demograficznych na najbliższe lata. Większe zróżnicowanie występuje natomiast wśród wskaźników kapitału intelektualnego, nie odbiegają one jednak w sposób istotny od przeciętnych wartości obserwowanych w Małopolsce. Korzystnym czynnikiem w tej dziedzinie jest możliwość wykorzystania potencjału edukacyjnego i akademickiego Nowego Sącza, jako zaplecza do podnoszenia jakości kapitału ludzkiego w gminach sąsiednich.

JAKOŚĆ ŻYCIA

Nazwa podobszaru:	Zastosowane wskaźniki:
Ochrona zdrowia	• liczba ZOZ na 1 tys. mieszkańców; • liczba porad w ramach POZ na 1 mieszkańca; • liczba ludności na 1 aptekę ogólnodostępną;
Problemy społeczne	• udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem;

Nazwa podobszaru:	Zastosowane wskaźniki:
	• udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku;
Edukacja	• odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym; • przeciętna liczba uczniów w klasie w szkołach podstawowych; • przeciętna liczba uczniów w klasie w gimnazjach; • uczniowie przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów w szkołach podstawowych; • uczniowie przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów w gimnazjach;
Kultura	• ludność na 1 placówkę biblioteczną; • ilość księgozbioru przypadająca na 1 czytelnika; • liczba imprez kulturalnych organizowanych przez instytucje kultury na 10 tys. mieszkańców;
Kultura fizyczna	• liczba klubów sportowych przypadająca na 10 tys. mieszkańców; • liczba ćwiczących ogółem przypadająca na 10 tys. mieszkańców;
Gospodarka mieszkaniowa	• powierzchnia użytkowa mieszkań w przeliczeniu na mieszkańca; • korzystający z instalacji wodociągowej w ludności ogółem; • korzystający z instalacji kanalizacyjnej w ludności ogółem; • korzystający z instalacji gazowej w ludności ogółem.

Wykres 4 Jakość życia w poszczególnych gminach

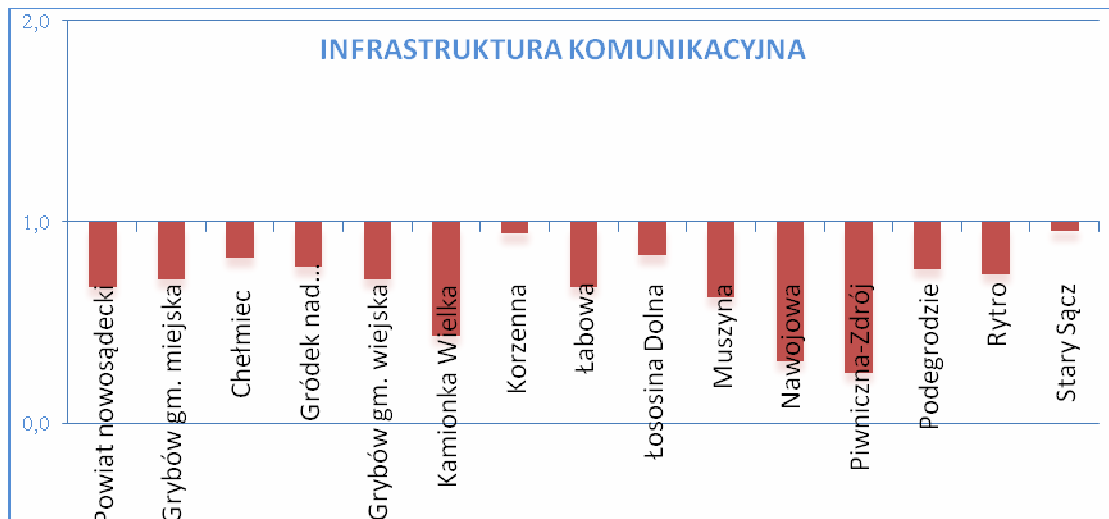
Źródło: Opracowanie własne

Jakość życia mieszkańców analizowanych gmin w zdecydowanej większości pozostaje poniżej przeciętnej wojewódzkiej (wyjątek stanowi gmina Muszyna), jednak zróżnicowanie w tym zakresie pozostaje względnie niewielkie. Wśród pozytywnych czynników wpływających na jakość życia wymienić należy dostępność do różnorodnej oferty kulturalnej i sportowej, co w istotny sposób wpływa także na atrakcyjność turystyczną regionu. Negatywnie w tym kontekście ocenić należy dostępność do usług z zakresu ochrony zdrowia, choć w tym obszarze część zadań publicznych, z których korzystają mieszkańcy gmin powiatu nowosądeckiego realizowana jest przez placówki zlokalizowane na terenie Nowego Sącza. Podobnie sytuacja wygląda w przypadku usług edukacyjnych. Negatywne oddziaływanie na jakość życia wśród badanych jednostek przejawiało się przede wszystkim w podobszarach problemów społecznych oraz gospodarki mieszkaniowej. Względnie wysoki odsetek mieszkańców korzystających z usług pomocy społecznej w dużej mierze może być pochodną sytuacji na lokalnym rynku pracy. Z drugiej strony świadczy on także o dostępności usług i aktywnym przeciwdziałaniu procesom wykluczenia. Standard zamieszkania zależy natomiast od stopnia zurbanizowania badanych jednostek. Oddalenie od ośrodka miejskiego w dużej mierze przeważało do dostępności do infrastruktury sieciowej. Należy jednak pamiętać, że polityka władz publicznych w tym zakresie uwzględniać musi nie tylko oczekiwania mieszkańców, lecz także efektywność kosztową prowadzonych rozwiązań.

INFRASTRUKTURA KOMUNIKACYJNA

Jednym z elementów jakości życia jest również dostępność komunikacyjna do głównych ośrodków w regionie. Zwiększa ona mobilność mieszkańców i otwiera drzwi do czerpania z innych potencjałów rozwojowych znajdujących się w sąsiednich oraz bardziej oddalonych obszarach. Dodatkowo inwestycje w infrastrukturę komunikacyjną charakteryzują się wysoką kosztochłonnością oraz często rozległym czasem realizacji, w związku z tym obszar ten wymaga oddzielnej, pogłębionej analizy.

Nazwa podobszaru:	Zastosowane wskaźniki:
Transport drogowy	dostępność drogowa Krakowa (maksymalny czas dojazdu);dostępność drogowa Nowego Sącza;
Transport kolejowy	dostępność kolejowa Krakowa (maksymalny czas dojazdu);dostępność kolejowa Nowego Sącza;
Infrastruktura teleinformatyczna	% miejscowości na terenie gminy z dostępem do Internetu szerokopasmowego 3 lub więcej sieci;% miejscowości bez dostępu do Internetu szerokopasmowego.

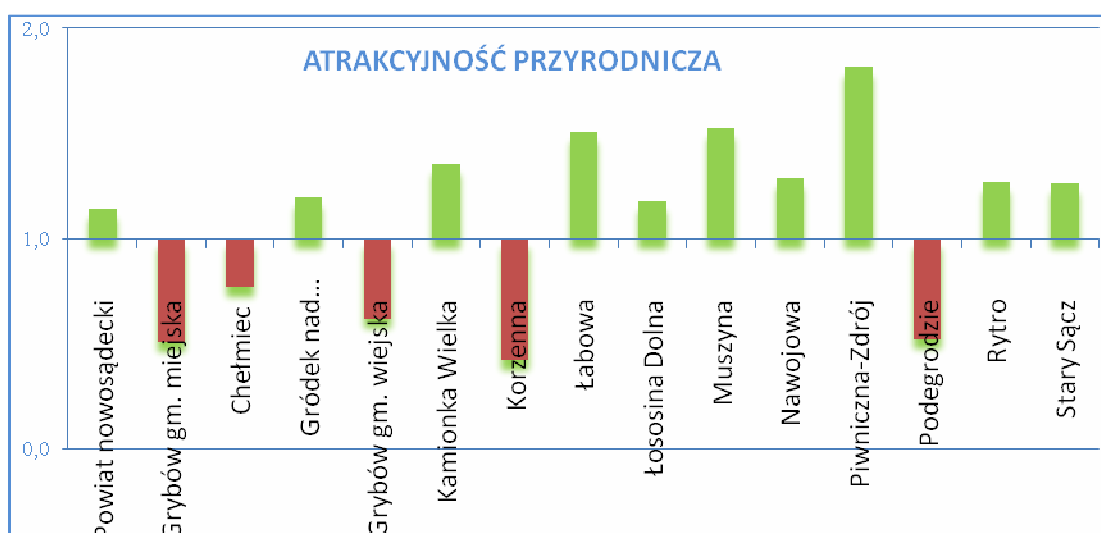
Źródło: Opracowanie własne

Jako mierniki dostępności komunikacyjnej przyjęto wskaźniki odnoszące się do dostępności infrastruktury drogowej kolejowej i teleinformatycznej. Jedynie w przypadku tego ostatniego wskaźnika można stwierdzić, że w porównaniu z przeciętną dla Małopolski teren powiatu nowosądeckiego wypada korzystnie. Zdecydowanie *in minus* oddziałują wskaźniki określające dostępność tradycyjnych form transportu. W przypadku większości gmin nie ma problemu z komunikacją drogową pomiędzy daną jednostką a centralnym ośrodkiem subregionu jakim jest miasto Nowy Sącz. Niestety tylko w przypadku nielicznych gmin można stwierdzić możliwość wykorzystania transportu kolejowego. Sytuacja wygląda zdecydowanie gorzej, jeśli analizie podda się dostępność ze stolicą województwa. Region Sądecki określany jest jako jeden z najgorzej skomunikowanych obszarów z Krakowem, co może stanowić kluczową barierę w dalszym rozwoju we wszystkich gminach powiatu. Co więcej, relatywnie niskie wskaźniki dostępności komunikacyjnej dotyczą gmin o charakterze turystycznym i uzdrowiskowym, co potwierdza postawioną uprzednio hipotezę, iż niewykorzystanie potencjału turystycznego determinowane może być przez trudności komunikacyjne.

ATRAKCYJNOŚĆ PRZYRODNICZA

Nazwa podobszaru:	Zastosowane wskaźniki:
Krajobraz przyrodniczy	• % powierzchni prawnie chronionej; • liczba pomników przyrody na 100 km²; • powierzchnia terenów zieleni na 100 km²; • % powierzchni lasów;
Zagrożenia przyrodnicze	• odsetek mieszkańców korzystających z oczyszczalni ścieków; • nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska na 1 mieszkańca; • nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej na 1 mieszkańca; • odpady komunalne na 1 mieszkańca.

Wykres 6 Atrakcyjność przyrodnicza poszczególnych gmin

Źródło: Opracowanie własne

Atrakcyjność przyrodnicza pozytywnie wyróżnia większość z badanych gmin. W tym zakresie dominują gminy uzdrowskie, zarówno atrakcyjnością krajobrazu jak i dbałością o zachowanie naturalnego dziedzictwa. Wyjątkowe bogactwo natury regionu Sądeckizny jest głównym z potencjałów rozwojowych, dającym szansę dla intensywniejszego wykorzystania istniejącej oraz dalszego rozwoju bazy turystycznej. Jak jednak uprzednio wskazano w dużej mierze zależy to od inwestycji w infrastrukturę komunikacyjną. Należy jednak zauważyć, że część spośród analizowanych gmin wyróżnia się ujemnie na tle powiatu oraz województwa, co w

głównej mierze oznacza mniejsze połacie terenów chronionych. Niemniej jednak wysoka atrakcyjność całego, daje szansę rozwojową także tym gminom, np. w zakresie rozwoju produktów i usług służebnych dla przemysłów czasu wolnego.

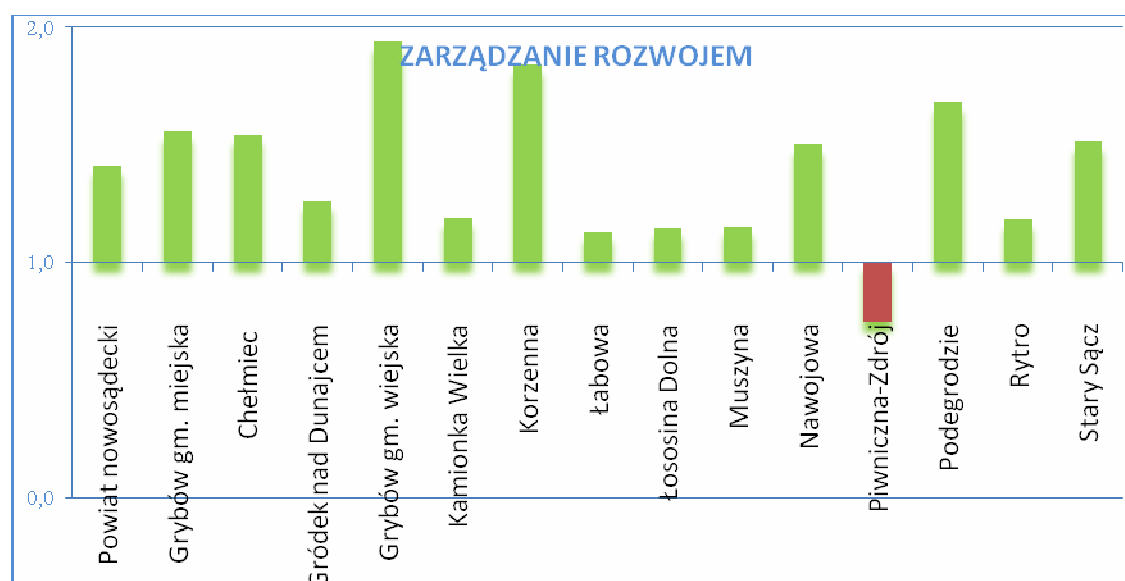
ZARZĄDZANIE ROZWOJEM

Przez system zarządzania rozwojem należy rozumieć zespół działań zmierzających do efektywnego wykorzystania zasobów ludzkich i środków materialnych, podejmowanych w skoordynowany sposób przez jednostki administracji publicznej różnych szczebli, we współpracy z przedstawicielami partnerów społeczno-gospodarczych oraz organizacji pozarządowych, w oparciu o zasadę partnerstwa, w celu osiągnięcia wcześniej założonych celów. W procesie zarządzania można wyróżnić następujące funkcje: planowanie, organizowanie, podejmowanie decyzji, delegowanie zadań, koordynację, monitorowanie i kontrolowanie. W ramach każdej z tych funkcji zarządzający może wykorzystywać określone instrumenty służące do ich realizacji. Sprawny system zarządzania rozwojem zwiększa skuteczność programowania i wdrażania polityki rozwoju oraz podnosi jakość funkcjonowania instytucji publicznych. W ramach systemu zarządzania rozwojem wyróżniamy podsystem programowania, podsystem instytucjonalny oraz podsystem wdrażania.

Nazwa podobszaru:	Zastosowane wskaźniki:
Zarządzanie publiczne	• % powierzchni gminy objęty miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego; • udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem; • udział środków unijnych w wydatkach inwestycyjnych; • % wykonania dochodów budżetu gminy;
Kapitał społeczny	• liczba OPP na 10 tys. mieszkańców; • wysokość 1% podatku przekazanego na rzecz OPP w stosunku do liczby OPP; • frekwencja w wyborach prezydenckich 2010 (II tura); • frekwencja w wyborach samorządowych 2010 (I tura);

Nazwa podobszaru:	Zastosowane wskaźniki:
Stan finansów samorządowych	• poziom zadłużenia (zobowiązania ogółem/dochody ogółem); • zdolność do samofinansowania ((dochody majątkowe + nadwyżka operacyjna)/wydatki majątkowe); • udział nadwyżki operacyjnej w dochodach ogółem; • obciążenie dochodów obsługą zadłużenia.

Wykres 7 Zarządzanie rozwojem w gminach

Źródło: Opracowanie własne

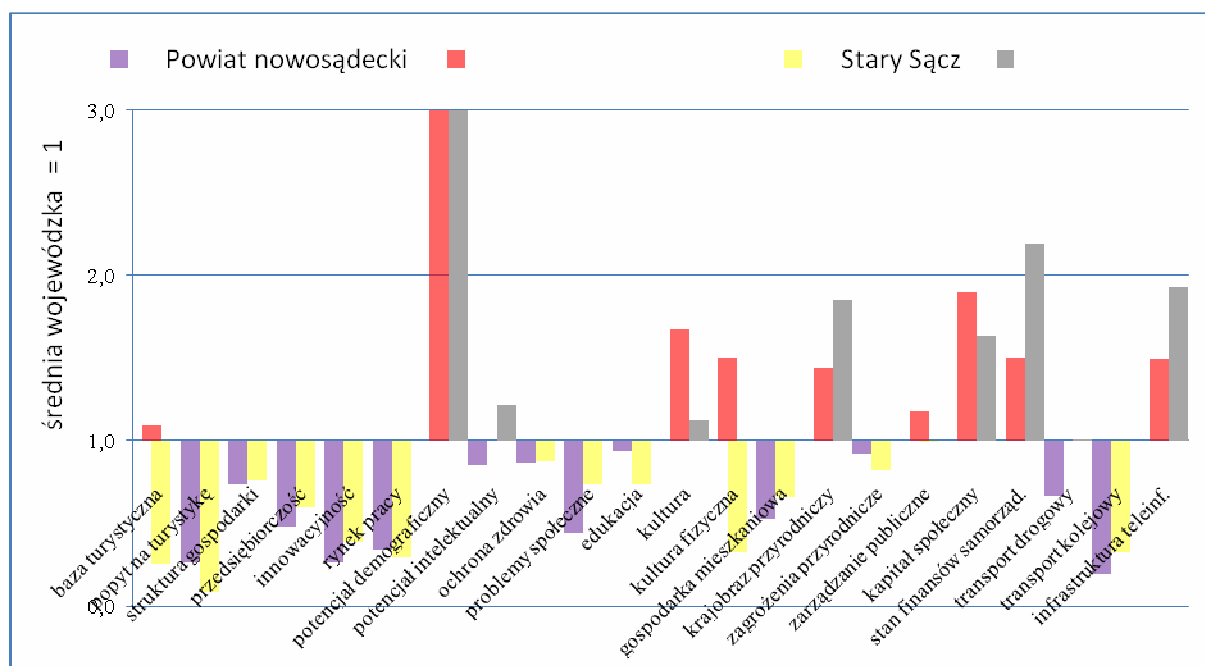
Zarządzanie rozwojem jest także pozytywnym wyróżnikiem analizowanych gmin. Co więcej, korzystne wartości wskaźników dominowały we wszystkich badanych subobszarach, tj. dotyczyły procesów zarządzania przez władze samorządowe, odzwierciedlały stan finansów JST, a także starały się zobrazować potencjał kapitału społecznego wśród mieszkańców. Władze badanych gmin charakteryzują się względnie wysoką skutecznością w realizowaniu inwestycji prorozwojowych oraz pozyskiwaniu zewnętrznych źródeł finansowania, a stan finansów publicznych na poziomie gminnym daje rezerwę do realizacji kolejnych przedsięwzięć. Dodatkowo korzystnym czynnikiem jest względnie wysoki wskaźnik partycypacji obywatelskiej w życiu publicznym, świadczący o poczuciu tożsamości ze środowiskiem lokalnym. W sumarycznym ujęciu daje to całemu regionowi powiatu nowosądeckiego szansę na

kontynuowanie polityki rozwojowej, wykorzystanie zdiagnozowanych endogenicznych potencjałów oraz przewyższanie barier rozwojowych.

WYNIKI SZCZEGÓŁOWE I ICH ANALIZA DLA GMINY STARY SĄCZ

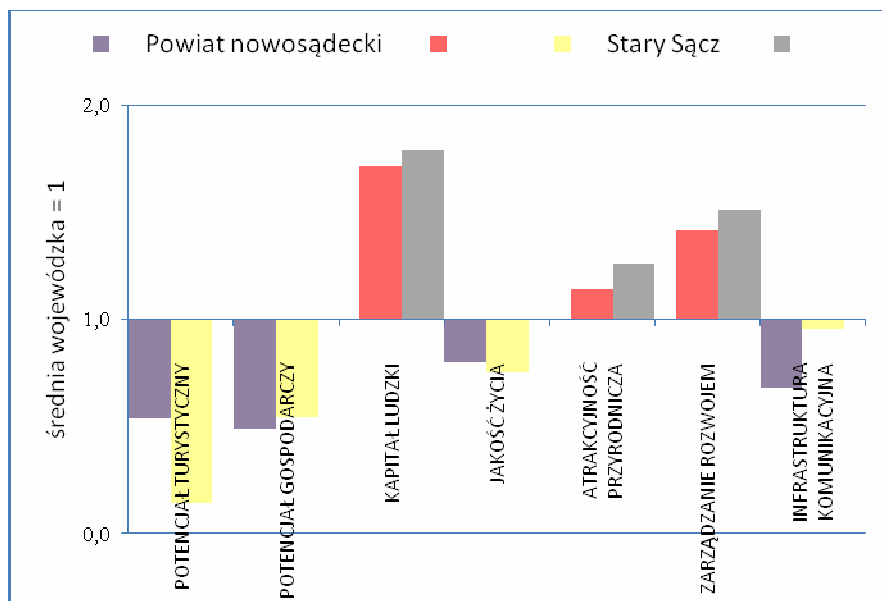
Ze względu na fakt, że w niektórych obszarach badania różnice pomiędzy analizowanymi jednostkami okazywały się znaczące, poniżej przedstawiono osobne, zbiorcze zestawienie oceny możliwości i barier rozwojowych, zarówno w wymiarze ogólnym (odnoszącym się do opisanych uprzednio obszarów), jak i w wymiarze szczegółowym (uwzględniając podział na wszystkie 22 podobszary rozwojowe) – dla Gminy Stary Sącz. Dane na wykresach odzwierciedlają kształtowanie się danej zmiennej w odniesieniu do średniej wojewódzkiej, której poziom przyjęto jako = 1.

Rysunek 2 Gmina Stary Sącz względem województwa i powiatu

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 3 Potencjały gminy Stary Sącz względem województwa i powiatu

Pierwszy z analizowanych potencjałów – **potencjał turystyczny** – Gminy Stary Sącz w ogólnej ocenie (0,14) wypada znacznie słabiej niż średnia wojewódzka (1) i na znacznie słabszym poziomie niż średnia powiatowa (0,59). Potencjał ten składa się z różnych wskaźników, które w przypadku Gminy Stary Sącz przyjmują zróżnicowane wartości:

- baza turystyczna gminy (na którą składają się gęstość bazy noclegowej, infrastruktura gastronomiczna, infrastruktura nienoclegowa czyli liczba obiektów sportowo-rekreacyjnych na 1 obiekt noclegowy, infrastruktura konferencyjna) posiada potencjał znacznie niższy (0,26) niż średnia wojewódzka (1) oraz średnia powiatowa (1,09);
- popyt na turystykę (do którego zaliczono liczbę korzystających z noclegów na 1 tys. mieszk., liczbę udzielonych noclegów na 1 tys. mieszk., liczbę noclegów na 1 miejsce noclegowe, odsetek turystów zagranicznych) wypada jeszcze słabiej i wynosi 0,09, podczas gdy średnia wojewódzka 1 a średnia powiatowa 0,26.

Analiza ankiet przeprowadzonych wśród mieszkańców Gminy Stary Sącz wskazuje na to, że społeczność lokalna bardzo utożsamia się z miejscem zamieszkania i jego turystycznym charakterem. Popiera wszelkiego rodzaju inwestycje w infrastrukturę sprzyjającą rozwojowi turystyki, jak również zwiększanie nakładów finansowych na

ten obszar. Uznali również, że rozwój kultury oraz ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego są najważniejsze dla rozwoju turystyki.

W kolejnym analizowanym potencjale – **potencjale gospodarczym** – wartości uzyskane przez gminę Stary Sącz (0,54) są w ogólnej ocenie lepsze od średniej dla powiatu nowosądeckiego (0,49) ale niższe niż dla średniej wojewódzkiej (1), w tym:

- struktura gospodarki (do której zaliczono stosunek gospodarstw indywidualnych prowadzących działalność rolniczą do liczby ludności w wieku produkcyjnym, odsetek zatrudnionych w sektorze usług rynkowych, wpływy do budżetów gmin z CIT na 1 podatnika, udział dochodów własnych w dochodach budżetu gminy, odsetek dużych przedsiębiorstw) posiada ocenę 0,76 i jest to ocena 0,03 wyższa niż średnia powiatowa i o 0,24 niższa niż średnia wojewódzka,
- przedsiębiorczość (rozumiana jako liczba podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON na 1 tys. mieszk., liczba podmiotów zarejestrowanych w sektorze usług rynkowych w stosunku do liczby podmiotów ogółem, liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1 tys. mieszk. w wieku produkcyjnym) wynosi 0,59 i jest niższa niż średnia wojewódzka (1) ale wyższa niż powiatowa (0,48),
- innowacyjność (uwzględniona w badaniu jako działalność profesjonalna, naukowa i techniczna - liczba firm z tych sekcji na 1000 mieszk.) posiada ocenę (0,39), która jest niższa niż wojewódzka ale wyższa niż powiatowa (0,27).
- rynek pracy (charakteryzowany przez udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym oraz liczbę pracujących wg faktycznego miejsca pracy w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (bez prow. ind. gosp. rolne oraz podmiotów gosp. do 9 osób) posiada ocenę 0,30 i jest ona gorsza niż średnia wojewódzka (1) i o 0,04 niższa średnia powiatowa (0,34).

Z analizy ankiet wypełnionych przez mieszkańców miasta i gminy wynika, że rozwój gospodarczy jest obszarem, w ramach którego należy podejmować największe

działania wspierające. Jednym z obszarów powinien być lokalny rynek pracy, który został wskazany przez 93% osób, a bezrobocie jako główny obszar problemowy, zostało wskazane przez 73% mieszkańców. Wskazali oni również na konieczność wsparcia lokalnych przedsiębiorców np. poprzez koordynację tworzenia grup producenckich, ich promocję oraz pomoc w poszukiwaniu finansowania ze źródeł zewnętrznych.

Potencjał określony jako **kapitał ludzki** to duży atut Gminy Stary Sącz. Ocena jaka została przyznana w badaniu jest znacznie wyższa (o 0,79) od średniej dla województwa małopolskiego i o 0,07 wyższa niż średnia dla powiatu nowosądeckiego, z czego:

- potencjał demograficzny (uwzględniający saldo migracji z lat 2006-2011 na 1 tys. mieszk., przeciętny przyrost naturalny na 1 tys. mieszk. w latach 2006-2011, wskaźnik obciążenia demograficznego osobami starszymi, wskaźnik obciążenia demograficznego osobami młodymi, małżeństwa zawarte na 1 tys. mieszk.) jest dodatni i kształtuje się na poziomie 3,0, niższym niż średnia powiatowa (3,52) oraz poziomem trzykrotnie wyższym niż średnia wojewódzka (1);
- potencjał intelektualny (określony za pomocą odsetka mieszkańców z wykształceniem wyższym w ludności 25+, przeciętnego wyniku sprawdzianu po VI klasie szkoły podstawowej oraz przeciętnego wyniku z egzaminu gimnazjalnego) osiąga wartości wyższe niż średnia dla Małopolski i powiatu nowosądeckiego, jednak różnice te nie są duże.

Potencjał związany z **jakością życia** osiągnął na terenie Gminy Stary Sącz wartości nieznacznie niższe powiatowa (różnica 0,05) oraz o 2,5 niższe niż średnia wojewódzka. Jednak różnice w poszczególnych wskaźnikach były niewielkie:

- ochrona zdrowia (badana za pomocą liczby ZOZ na 1 tys. mieszk., liczbą porad w ramach POZ na 1 mieszk. oraz liczbą ludności na 1 aptekę ogólnodostępną)

wypadła na równi ze średnią powiatowej i nieco niżej niż średnia wojewódzka.

- problemy społeczne (analizowane przez wskaźniki tj. udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem, udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku) są na poziomie wyższym niż średnia powiatowa i średnia wojewódzka;
- edukacja (analizowana za pomocą odsetka dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym, przeciętnej liczby uczniów w gimnazjach, liczby uczniów przypadających na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów w szkołach podstawowych, liczby uczniów przypadających na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów w gimnazjach) uzyskała wartości nieznacznie niższe niż średnia wojewódzka i powiatowa;
- kultura (uwzględnione wskaźniki to ludność na 1 placówkę biblioteczną, ilość księgozbioru przypadająca na 1 czytelnika, liczba imprez kulturalnych organizowanych przez instytucje kultury na 10 tys. mieszkańców) uzyskała ocenę 1,12 i jest ona wyższa niż średnia wojewódzka oraz niższa niż średnia powiatowa (1,67);
- kultura fizyczna (analizowana jako liczba klubów sportowych przypadająca na 10 tys. mieszk. oraz liczba ćwiczących w klubach ogółem przypadająca na 10 tys. mieszk.), uzyskała średnią ocenę na poziomie 0,32 i jest ona znacznie niższa niż powiatowa (1,51) i wojewódzka;
- gospodarka mieszkaniowa (uwzględniająca powierzchnię użytkową mieszkań w przeliczeniu na mieszkańców korzystających z instalacji wodociągowej, kanalizacyjnej oraz gazowej) uzyskała ocenę (0,66) na poziomie nieznacznie wyższym niż średnia powiatowa (0,52) i niższym niż średnia wojewódzka.

Ponad 70% ankietowanych osób wskazało na utrudniony dostęp do podstawowej opieki medycznej, jak również dostęp do lekarzy specjalistów, leczenia szpitalnego oraz opieki społecznej. Gospodarka mieszkaniowa w opinii mieszkańców potwierdza dane statystyczne przedstawione powyżej. Ponad 80% osób wskazało na konieczność

interwencji w zakresie zwiększenia dostępu do sieci kanalizacyjnej, sieci wodociągowej oraz gospodarki odpadami. Słabe wyniki uzyskane w powyższej analizie pokrywają się z opiniami mieszkańców. Z opinii tych wynika, że 52% chciałoby aby poprawić dostępność do sportu i rekreacji na terenie gminy, natomiast tylko 16% uznało, że mają one wpływ na rozwój gospodarczy.

Potencjał dotyczący **infrastruktury komunikacyjnej** Gminy Stary Sącz został oceniony na poziomie 0,96 i jest to poziom o 0,28 wyższy niż średnia powiatowa (0,68) i niższym niż średnia wojewódzka. Wynika to w dużej mierze z długiego czasu dojazdu do stolicy województwa:

- transport drogowy (uwzględniający dostępność drogową Krakowa - maksymalny czas dojazdu oraz dostępność drogową Nowego Sącza) uzyskał ocenę 1,01 i jest ona o 0,01 wyższa niż średnia dla województwa i znacznie wyższa (o 0,34) niż średnia powiatowa,
- transport kolejowy (liczony jako dostępność kolejowa Krakowa - maksymalny czas dojazdu, dostępność kolejowa Nowego Sącza) uzyskał wynik zdecydowanie niższy niż średnia wojewódzka ale wyższy o 0,12 niż średnia powiatowa,
- infrastruktura teleinformatyczna (analizowana przez % miejscowości na terenie gminy z dostępem do Internetu szerokopasmowego 3 lub więcej sieci oraz % miejscowości bez dostępu do Internetu szerokopasmowego) uzyskała ocenę (1,92) wyższą o 0,92 niż ocena wojewódzka i wyższą o 0,42 niż średnia powiatowa;

Mieszkańcy natomiast w ankietach wskazują na słaby stan dróg (48%) oraz na niski poziom bezpieczeństwa w ruchu drogowym, w tym brak infrastruktury towarzyszącej jak ścieżki rowowe, parkingi, chodniki, latarnie. Bardzo nisko wypada również w ich opinii dostęp, do infrastruktury teleinformatycznej, sprzyjającej rozwojowi społeczeństwa informacyjnego.

Potencjał dotyczący **atrakcyjności przyrodniczej** gminy Stary Sącz uzyskał ocenę 1,26, która jest o 0,26 wyższa niż średnia wojewódzka i niższa o 0,12 od średniej dla powiatu nowosądeckiego :

- krajobraz przyrodniczy (oceniany pod kątem % powierzchni prawnie chronionej, liczby pomników przyrody na 100 km², powierzchni terenów zieleni na 100 km² oraz % powierzchni lasów) posiada ocenę (1,85) znacznie wyższą od wojewódzkiej i wyższą o 0,41 od średniej powiatowej
- zagrożenia przyrodnicze (odsetek mieszkańców korzystających z oczyszczalni ścieków, nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska na 1 mieszk., nakłady na środki trwałe służące gospodarce wodnej na 1 mieszk., odpady komunalne na 1 mieszk.) uzyskały wynik 0,82 i jest on korzystniejszy niż średnia wojewódzka i powiatowa – tzn. są one mniejsze niż średnio w województwie i powiecie.

Potencjał związany z **zarządzaniem rozwojem** posiada ocenę ogólną 1,51 i jest ona wyższa niż średnia dla Małopolski oraz dla powiatu nowosądeckiego (1,41):

- zarządzanie publiczne (% powierzchni gminy objęty miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego, udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem, udział środków unijnych w wydatkach inwestycyjnych, % wykonania dochodów budżetu gminy) uzyskało ocenę niższą o 0,18 od średniej powiatowej oraz równą średniej wojewódzkiej;
- kapitał społeczny (analizowany jako liczba OPP na 10 tys. mieszkańców, wysokość 1% podatku przekazanego na rzecz OPP w stosunku do liczby OPP, frekwencja w wyborach prezydenckich 2010 - II tura, frekwencja w wyborach samorządowych 2010 - I tura) również uzyskał ocenę (1,63) nieznacznie niższą niż średnia powiatowa (1,9) oraz wyższą o 0,63 od średniej wojewódzkiej;
- stan finansów samorządowych (poziom zadłużenia - zobowiązania ogółem/dochody ogółem, zdolność do samofinansowania) analogicznie do innych subpotencjałów w tej kategorii uzyskało ocenę ponad dwukrotnie

wyższą (2,19) niż średnia wojewódzka oraz znacznie wyższą niż średnia powiatowa (1,50).

Wyniki analizy porównawczej, jak i szczegółowej, wskazały konkretne obszary, które stanowią wyzwanie rozwojowe dla całej wspólnoty samorządowej Gminy Stary Sącz. Zdefiniowane w Strategii obszary, cele i kierunki interwencji posłużą wzmocnieniu i wykorzystaniu posiadanych atutów oraz eliminacji najpoważniejszych problemów w ramach poszczególnych obszarów.

Analiza SWOT

Podstawą wyboru celów Strategii i ich realizacji musi być analiza czynników otoczenia oddziałujących na miasto i gminę oraz analiza ich zasobów. W otoczeniu bliższym i dalszym, gmina musi analizować możliwości działania oraz zagrożenia, natomiast zasoby zgromadzone wewnątrz muszą być analizowane z punktu widzenia jej mocnych i słabych stron. Analiza taka nosi nazwę analizy SWOT.

S -> STRENGTHS, czyli silne strony

W -> WEAKNESSES, czyli słabe strony

O -> OPPORTUNITIES, czyli okazje

T -> THREATS, czyli zagrożenia

Analiza SWOT dla Miasta i Gminy Stary Sącz została opracowana na podstawie weryfikacji zasobów wskazanych w poprzednim dokumencie oraz wzbogacona przez zapisy zebrane od zespołu pracowników Urzędu Miejskiego w Starym Sączu oraz przedstawicieli poszczególnych grup społecznych z terenu gminy.

W analizie zewnętrznych czynników rozwojowych (szans i zagrożeń) wykorzystano zapisy Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020.

Tabela 1 Analiza SWOT Gminy Stary Sącz

GMINA STARY SĄCZ	
Atuty/Mocne strony	Słabości/Słabe strony
Położenie gminy w widłach Popradu i Dunajca, z miejscami obfitującymi w rzadkie gatunki szaty roślinnej oraz ornitofauny;	Słaba infrastruktura sportowa rekreacyjna gminy, w tym szkół podstawowych i gimnazjalnych;
Walory i tradycje historyczno-kulturowe (duża liczba zabytkowych obiektów prawnie chronionych, festiwale, itp.);	Rozdrobnienie gospodarstw rolnych i rozproszenie zabudowy w terenach wiejskich;
Dobre warunki dla rozwoju agroturystyki i eko-rolnictwa;	Zanieczyszczenie największych, atrakcyjnych dla turystyki, rzek Beskidzkich: Popradu i Dunajca;

GMINA STARY SĄCZ	
Potencjał ludzki (wysoki odsetek ludzi młodych) oraz dobra baza materialna dla edukacji na poziomie przedszkolnym i szkolnym;	Brak wystarczających środków finansowych w budżecie gminy na wsparcie rozwoju turystyki;
Atrakcyjność terenu dla budownictwa mieszkaniowego, usługowego i rekreacyjnego;	Duże ograniczenia w dysponowaniu przestrzenią pod inwestycje; mała ilość wolnych terenów pod inwestycje;
Dbalność o bezpieczeństwo publiczne mieszkańców; niska przestępczość.	Brak miejsc pracy i perspektywy ich tworzenia;
Teren pod lokalne lotnisko komunikacyjne/biznesowe w planie zagospodarowania przestrzennego;	Niewystarczająca promocja walorów gminy;
Umiejętne pozyskiwanie i wykorzystywanie środków zewnętrznych przez samorząd;	Położone na terasie zalewowej i częściowo nadzalewowej Popradu i Dunajca;
Kameralny i wyjątkowy charakter Miasta Stary Sącz;	Niska przedsiębiorczość wśród młodych ludzi (analiza kapitału społecznego);
Brak uciążliwego przemysłu, zanieczyszczającego środowisko naturalne;	Utrzymująca się skłonność do migracji wśród osób kończących szkołę średnią;
Dodatnie saldo firm rejestrujących działalność;	Utrudniony dostęp do specjalistycznych usług medycznych;
Silnie rozwinięty sektor: transportu, budownictwa, handlu i napraw oraz hotelarstwa i gastronomii;	Zbyt mała aktywność środowisk lokalnych (w tym organizacji NGO) względem oczekiwań mieszkańców w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych;
Rozbudowana infrastruktura szkolnictwa podstawowego o gimnazjalnego;	Niewystarczające uzbrojenie terenu pod budownictwo mieszkaniowe;
Sprawne zarządzanie Gminą;	Brak inwestycji związanych z budownictwem mieszkaniowym;
Szanse/Okazje	Zagrożenia
Wysokie miejsce województwa małopolskiego w rankingach ogólnopolskich i zagranicznych, pod względem atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej.	Przewlekłość procedur lokalizacyjnych inwestycji oraz ograniczenia realizacji inwestycji ze względu na istniejące programy ochrony środowiska (np. Natura 2000).

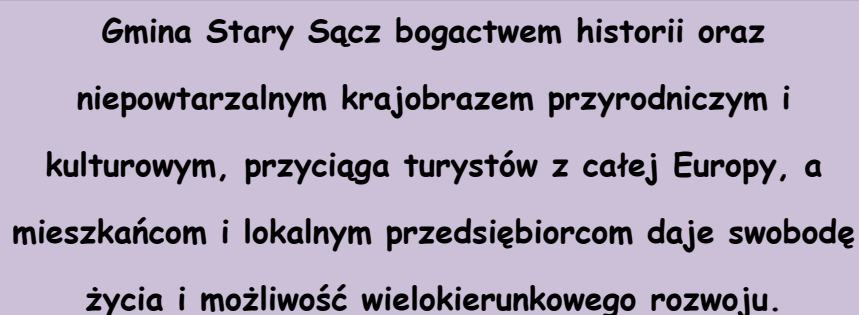
GMINA STARY SĄCZ	
Możliwość pozyskania środków finansowych z UE w nowej perspektywie finansowej.	Niestabilność warunków ekonomiczno-prawnych dla działalności gospodarczej, brak polityki subregionalnej i wsparcia rozwoju na poziomie subregionu
Budowa lokalnego lotniska w Starym Sączu.	Powiększające się różnice w dochodach ludności.
Bliskość dużych aglomeracji miejskich – Śląsk i Kraków i płynące z nich zapotrzebowanie na różne formy wypoczynku oraz zdrową żywność.	Skomplikowane przepisy prawne dot. realizacji projektów z uwzględnieniem ustawy o Partnerstwie publiczno- prawnym.
Rozwój współpracy trans granicznej; Przynależność do Euroregionu Tatry.	Brak programu zwalczania bezrobocia (ubożenie społeczeństwa, patologie społeczne).
Wzrastające zapotrzebowanie na wypoczynek w gospodarstwach rolnych (produkty turystyczne typu: agroturystyka, turystyka ekologiczna, turystyka wiejska, turystyka pielgrzymkowa związana z kultem Św. Kingi).	Brak atrakcyjnej i dostosowanej do potrzeb rynkowych oferty lokalnych uczelni, co wpływa niekorzystnie na znalezienie pracy wśród osób młodych;
Poprawa dostępności terenu i przebudowa systemów komunikacyjnych (drogi, łączność, kolej, przebudowa przejścia granicznego).	Niekorzystna dostępność czasowa gminy względem ośrodków regionalnych i subregionalnych;
Utworzenie ośrodka akademickiego w Nowym Sączu dającego szansę kształcenia na miejscu (tańszego dla rodzin wielodzietnych, zgodnego z zapotrzebowaniem lokalnego rynku pracy).	Nasilająca się częstotliwość sytuacji powodziowych i powstawania osuwisk;
	Małe wykorzystywanie alternatywnych (dla tradycyjnie stosowanych) źródeł energii;
	Słabe zainteresowanie ofertą inwestycyjną gminy.

Wizja Gminy Stary Sącz

Wizja rozwoju Gminy Stary Sącz określa stan docelowy w roku 2020, do którego władze lokalne oraz ich partnerzy będą dążyć, wykorzystując możliwości płynące z posiadanego potencjału własnego i szans pojawiających się w najbliższym otoczeniu. Stan docelowy określony zapisami wizji przewiduje stworzenie warunków do trwałego rozwoju gospodarczego i społecznego, przejawiającego się funkcjonowaniem gminy w charakterze wyróżniającego się ośrodka usług turystycznych.

Zrealizowanie założeń wizji rozwoju przełoży się na wzrost poziomu atrakcyjności gminy pod względem jakości życia, rozwoju funkcji „przemysłów czasu wolnego” oraz lokowania działalności gospodarczych – głównie turystycznych.

Wizja Gminy Stary Sącz została wypracowana w sposób partycypacyjny przez powołany Konwent Strategiczny podczas konsultacji dokumentu Strategii.

Gmina Stary Sącz bogactwem historii oraz niepowtarzalnym krajobrazem przyrodniczym i kulturowym, przyciąga turystów z całej Europy, a mieszkańcom i lokalnym przedsiębiorcom daje swobodę życia i możliwość wielokierunkowego rozwoju.

Misja określa, jaki powinien być wizerunek gminy w perspektywie następnych kilkunastu lat i jakie są jego priorytety w działaniach na rzecz zaspokojenia potrzeb mieszkańców. Jest ona sentencją, która najlepiej ujmuje główne, planowane kierunki

działania samorządu, jest także najlepszym podsumowaniem całej opracowywanej strategii.

Osiągnięcie zrównoważonego i społecznie akceptowanego rozwoju, przy optymalnym wykorzystaniu potencjału ludzkiego, przyrodniczo-kulturowego i gospodarczego gminy.

Obszary strategiczne

Przedstawiony poniżej układ głównych obszarów kluczowych wynika z przyjętej wizji rozwoju Gminy Stary Sącz. Stanowi on spójne i komplementarne zestawienie najważniejszych z punktu widzenia stymulowania polityki rozwoju dziedzin aktywności społeczno-gospodarczej. W założonej perspektywie roku 2020 powinny one w najistotniejszy sposób determinować rozwój Gminy.

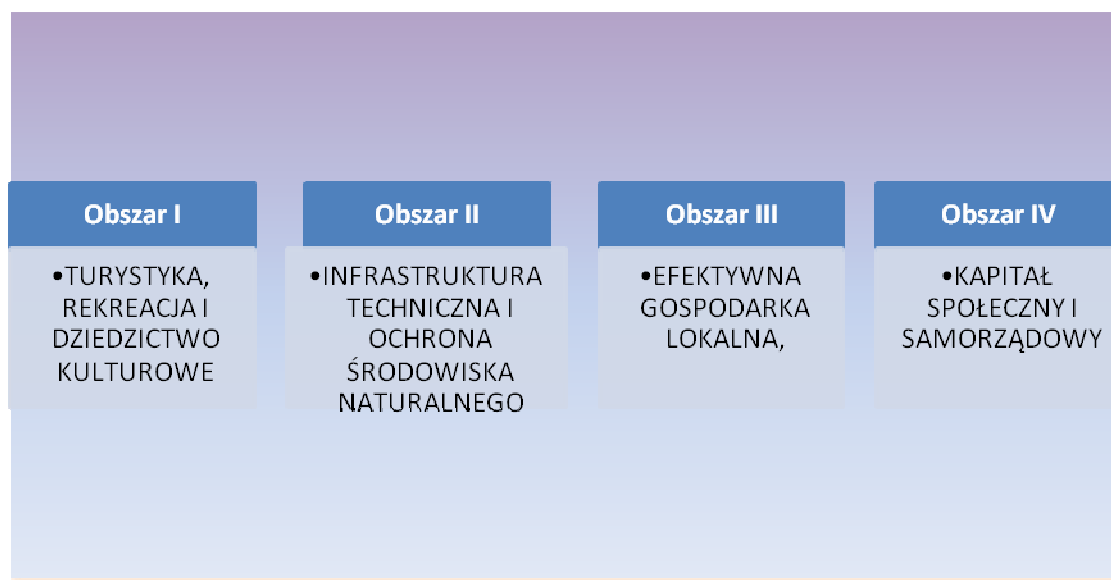
Jest on również jest wynikiem kilku determinant, charakterystycznych dla tzw. nowego paradygmatu polityki regionalnej w Polsce. Szerzej zostały one opisane w rozdziale dotyczącym przesłanek budowy strategii rozwoju JST. Obszary strategiczne, cele strategiczne i operacyjne oraz kierunki interwencji zawarte w Strategii Rozwoju Gminy Stary Sącz wynikają z kilku istotnych uwarunkowań:

- analiz społeczno-gospodarczych wykonanych na potrzeby budowy Strategii – ich podsumowanie zawarte jest w rozdziale dotyczącym wniosków z diagnozy społeczno-gospodarczej;
- priorytetów zawartych w krajowych i regionalnych dokumentach strategicznych (przede wszystkim Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020, Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego, Subregionalnego Programu Rozwoju – subregion sądecki), zgodnie z którymi w nowej perspektywie finansowej UE na lata 2014-2020 będą dysponowane środki finansowe dla JST (w tym nowe narzędzia jak kontrakt terytorialny);
- wyników badań ankietowych prowadzonych w Gminie Stary Sącz na potrzeby projektu Nowosądecka Akademia Samorządowa, dotyczących możliwości rozwoju wspólnoty lokalnej;
- wyników sesji strategicznej prowadzonej z przedstawicielami środowisk lokalnych Gminy Stary Sącz.

Plan operacyjny strategii zawiera kierunki interwencji będące zarówno wyzwaniem dla całego subregionu sądeckiego (zgodnie z wytycznymi nowego paradygmatu

polityki regionalnej w Polsce), jak i te, które wynikają z aspiracji i oczekiwań środowisk lokalnych.

Schemat 4 Struktura obszarów strategicznych Strategii Rozwoju Gminy Stary Sącz

Źródło: Opracowanie własne

W ramach każdego obszaru strategicznego został określony cel strategiczny, determinujący kierunek postępowania w realizacji założonej wizji i misji gminy. Cele strategiczne w ramach poszczególnych obszarów urzeczywistniane będą poprzez wyodrębnione cele operacyjne, zawierające propozycje kierunków interwencji. Kierunek interwencji natomiast to katalog przykładowych zadań i projektów, które przyczynić się będą do osiągnięcia celów szczegółowych.

Podobna konstrukcja planu strategicznego znajduje zastosowanie w Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020. Strategia nie nazywa konkretnych zadań, ponieważ jej fundamentem jest permanentny proces przygotowywania i prowadzenia działań zmierzającym do realizacji pożądanego celu – przy uwzględnieniu istniejących warunków, określonego miejsca i czasu. Wynika to z narastającej burzliwości otoczenia i ciągłych zmian. Rzeczywistość społeczna jest wysoce dynamiczna, definicja konkretnych działań realizacyjnych w perspektywie 2020 roku nie znajduje tym samym zasadności. Ponadto, Strategia Rozwoju Gminy Stary Sącz, nie ogranicza się w swych zapisach wyłącznie do operacji realizowanych bezpośrednio przez władze samorządowe, ale dotyczy całej społeczności lokalnej, tj.

wszystkich organizacji, instytucji i podmiotów, działających na części bądź całości jej obszaru. Realizacja zapisów Strategii odbywać się winna poprzez budowę i rozwijanie sieci aktywnej (sprawnej i efektywnej) współpracy międzysektorowej i międzyorganizacyjnej, czyli zgodnie z kluczowymi zasadami polityki strukturalnej Unii Europejskiej.

OBSZAR STRATEGICZNY NR I TURYSTYKA, REKREACJA I DZIEDZICTWO KULTUROWE

Położenie Starego Sącza u podnóży Beskidu Sądeckiego, u zbiegu Popradu i Dunajca bogactwo świata zwierzęcego i roślinnego, klimatyczne miejscowości i przydrożne kapliczki sprawiają, że miasto i gmina przyciągają wielu odwiedzających, uprawiających różne typy turystyki. Do najbardziej popularnych a przy tym, dających potencjał rozwojowy należą turystyka religijna, piesza, górską, rowerowa, kajakarstwo, narciarstwo oraz wędkarstwo.

Możliwości spędzenia wolnego czasu w Starym Sączu jest wiele, jednak nierzadko miasto traktowane jest jako jednodniowy przystanek na zwiedzanie lub tylko posiłek, a na nocleg turyści częściej wybierają miejsca w sąsiednich gminach Rytko czy Piwniczna Zdrój. Klóci się to z faktem, gdyż Stary Sącz stanowi doskonały punkt wypadowy w atrakcyjne górskie zakątki, a turystyka jest jednym z najbardziej intensywnie rozwijających się sektorów nowoczesnej gospodarki. Warunkiem dla oparcia rozwoju na tej gałęzi gospodarczej i zatrzymanie turysty w gminie, jest ciągła rozbudowa bazy rekreacyjnej i turystycznej, doprowadzająca standard wypoczynku i świadczonych usług do rosnących wymagań gości i klientów.

Ważne znaczenie ma również oferowanie atrakcyjnych, zintegrowanych produktów turystycznych i związanych m.in. z dziedzictwem kulturowym, przyrodniczym, historycznym i religijnym. W tym zakresie rozwój turystyki winien uwzględniać działania międzygminne, podejmowane wspólnie z sąsiednimi samorządami (np. tworzenie wspólnych sieci szlaków rowerowych, pieszych, nordic walking, narciarstwa biegowego, itp.).

Istnienie odpowiedniej, pod względem ilościowym i jakościowym, infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej jest gwarancją efektywnego funkcjonowania gminy nastawionej na turystykę. Stymulowanie i wspieranie inwestycji w infrastrukturę

staje się elementem kluczowym komercjalizacji produktów. Należy zaznaczyć, iż rozwój infrastruktury powinien być mocno skorelowany z koncepcją produktów – taka korelacja jest, bowiem podstawą zintegrowania oferty.

Zasoby dziedzictwa kulturowego oraz przyrodniczego Gminy Stary Sącz, objęte pięcioma różnymi strefami ochrony konserwatorskiej oraz ponad 600 obiektów wpisanych do Ewidencji Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków to walory, które świadczą o nietuzinkowej atrakcyjności Starego Sącza i wyróżniają go na tle sąsiednich gmin. Konieczne jest zatem podejmowanie przedsięwzięć, których głównym celem będzie nie tylko kompleksowa ochrona i zachowanie zasobów dziedzictwa kulturowego, ale również generowanie impulsów do dalszego ich rozwoju. Tak rozumiane działania powinny stanowić podstawę nowoczesnego modelu zarządzania kulturą, który umożliwi pełne wykorzystanie walorów przyrodniczych i kulturowych gminy. W tym celu niezbędne jest wdrożenie mechanizmów włączających dziedzictwo kulturowe w obieg gospodarczy przy zachowaniu priorytetowej roli dziedzictwa lokalnego.

Ponadto należy dążyć, przy jednoczesnym eksponowaniu ich autentyzmu, do nadania zabytkom nowych funkcji poprzez określenie i upowszechnienie nowoczesnego modelu „użytkowania zabytków”. Model taki będzie łączył ich ochronę, zwiększenie dostępności, poszukiwanie nowych form opieki nad zabytkami, ale również tworzył sprzyjające warunki dla rozwoju sektora przemysłów czasu wolnego.

Organizowane w Starym Sączu imprezy kulturalne stały się istotnymi elementami promującymi miasto i gminę, które kreują wizerunek jako miejsca o bogatej tożsamości i wyjątkowości. Jednakże wachlarz oferty kulturalnej, by w pełni zaspokoić aspiracje miasta do wyróżniającego się ośrodka kultury w subregionie, powinien zostać rozszerzony o kolejne pozycje cyklicznych imprez, dla zdywersyfikowanej grupy odbiorców.

Turystyka jest dziedziną, która może aktywizować obszary miejskie oraz wiejskie, a sam rozwój turystyki jest związany z większą dbałością o ład przestrzenny, estetykę i

środowisko przyrodnicze otoczenia, w którym rozwijane są funkcje turystyczno-rekreacyjne.

Schemat 5 Struktura celów i kierunków interwencji w ramach I Obszaru Strategicznego.

Cel strategiczny 1 Konkurencyjna i atrakcyjna oferta turystyczna i rekreacyjna Gminy Stary Sącz, budująca prestiż w subregionie sądeckim i kraju.

Cel operacyjny 1.1 Rozwój bazy turystycznej i rekreacyjno-sportowej na terenie miasta i gminy oraz wzrost poziomu świadczonych usług dla turystów.

- Modernizacja i rozbudowa istniejącej bazy noclegowej i gastronomicznej, zachęcającej do pozostania w gminie na dłużej.
- Zachęcanie inwestorów zewnętrznych do budowy ośrodków wypoczynkowych lub atrakcji turystycznych na wysokim poziomie europejskim.
- Budowa małej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej.
- Wsparcie przedsiębiorców działających w branży turystycznej (informowanie o możliwych źródłach finansowania, kojarzenie partnerów).
- Podnoszenie kompetencji lokalnej społeczności w zakresie obsługi ruchu turystycznego i usług około turystycznych.
- Zwiększanie świadomości mieszkańców w zakresie tożsamości kulturowej i regionalnej, również jako sposobu utrzymania się.
- Zagospodarowanie wolnych obszarów gminy pod kątem turystyki i rekreacji (Stawy, Góra Parkowa).
- Dalszy rozwój infrastruktury turystycznej obejmującej ścieżki rowerowe i przyrodnicze, punkty i wieże widokowe.
- Rozszerzanie oferty dla przedstawicieli sektora turystyki religijnej o pozostałe atrakcje turystyczne miasta.

Cel operacyjny 1.2 Zachowanie i pielęgnacja dziedzictwa kulturowego na terenie Gminy Stary Sącz.

- Rewaloryzacja obiektów na terenie gminy wpisanych do rejestru lub ewidencji zabytków .
- Odnowa centrów miejscowości oraz uzupełnianie infrastruktury społecznej i technicznej.
- Modernizacja obiektów gminnych pełniących funkcje kultury (biblioteki, domy kultury, świetlice wiejskie, itp) oraz wprowadzanie atrakcyjnej oferty kulturalnej dla mieszkańców w różnym wieku.
- Ochrona tradycyjnej zabudowy regionalnej i układów ruralistycznych.

Cel operacyjny 1.3 Budowa i spójna promocja konkurencyjnej oferty turystycznej w oparciu o zasoby przyrodnicze, społeczne i kulturowe.

- Współpraca z podmiotami realizującymi usługi turystyczne na obszarze gminy i gmin sąsiednich w zakresie promocji subregionu.
- Wsparcie dla powstawania nowych produktów lokalnych promujących gminę.
- Promocja turystyki religijnej kultu św. Kingi i bł. Janas Pawła II oraz miejsc powiązanych, zmodernizowanych przy pomocy funduszy unijnych (Źródło św. Kingi).
- Promocja poprzez regionalizm kuchni i regionalnych produktów spożywczych
- Promocja aktywnych form spędzania czasu wolnego – aktywizacja społeczności lokalnej w obszarze rekreacji, sportu, kultury.
- Uczestnictwo w krajowych i międzynarodowych targach oraz imprezach promocyjno-handlowych.
- Rejestracja w krajowych oraz międzynarodowych systemach informacji i recepcji turystycznej,
- Wykorzystywanie lokalnych twórców ludowych oraz przedstawicieli zawodów ginących do promocji gminy.
- Wsparcie promocyjne lokalnej oferty przemysłów czasu wolnego, w szczególności produktów turystycznych i cyklicznych wydarzeń kulturalnych

(*Starosądecki Festiwal Muzyki Dawnej, Jarmark Starosądecki*) a także folklorystycznych i twórczych.

Spójność Strategii Rozwoju Gminy Stary Sącz z dokumentami wyższego rzędu

W wymiarze regionalnym, interwencje objęte Obszarem Strategicznym nr 1 wspierać będą realizację **Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020**, w zakresie:

- ❖ Obszaru 2 – **Dziedzictwo i przemysły czasu wolnego,**
- ❖ Obszaru 4 – **Krakowski Obszar Metropolitalny i inne subregiony -**
Kierunek polityki rozwoju nr 4.3: **Rozwój subregionu sądeckiego**

W wymiarze krajowym, cel strategiczny Obszaru Strategicznego nr 1 zachowuje spójność z **Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie**, w zakresie:

- ❖ Celu 1. **Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów.**

OBSZAR STRATEGICZNY NR II INFRASTRUKTURA TECHNICZNA I OCHRONA ŚRODOWISKA NATURALNEGO

Wybrany obszar strategiczny oraz wyznaczone w nim cele i kierunki działań mają za zadanie doprowadzić do uzupełnienia brakującej infrastruktury technicznej na

obszarze gminy Stary Sącz. Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej jest na dobrym poziomie (3 pozycja w powiecie), gorzej wypada statystyka w zakresie infrastruktury kanalizacyjnej i gazowej.

Infrastruktura techniczna jest nieodzownym elementem zapewniania mieszkańcom i turystom wysokiego standardu życia. Jednocześnie stanowi ona istotną przesłankę dla potencjalnych inwestorów – zewnętrznych oraz wewnętrznych. Dlatego też gmina, która chce się rozwijać i zapewniać swoim mieszkańcom jak najlepsze warunki życia, musi przede wszystkim stworzyć atrakcyjne warunki do inwestowania. Rozwój stref aktywności gospodarczej oraz aktywna promocja posiadanych terenów inwestycyjnych może przyczynić się do pozytywnych trendów w zakresie poziomu bezrobocia na terenie Gminy Stary Sącz.

Od roku 1997 nasila się częstotliwość występowania sytuacji powodziowych na terenie Gminy Stary Sącz. Po oddaniu do użytku zbiornika retencyjnego w Czorszynie spadła liczba szkód powodowanych przez rzekę Dunajec, jednak duże zagrożenie stwarza rzeka Poprad. Szkody popowodziowe dotyczą nie tylko infrastruktury drogowej, ale również kolejowej, sieci elektrycznej, gazowej, kanalizacyjnej i wodociągowej. Długotrwałe i intensywne opady w połączeniu z rzeźbą antropologiczną Małopolski powodują utrzymywanie się przez wiele miesięcy bardzo wysokiego poziomu wód gruntowych. Istniejące ciek wodne nie są w stanie odprowadzać nagromadzonych wód i zapobiec w ten sposób podtapianiu terenów mieszkalnych i rolnych oraz powodują uaktywnianie się osuwisk i spęływań, stanowiących zagrożenie mieszkańców i ich gospodarstw. W związku z powyższym konieczne są działania zapobiegające i łagodzące możliwe następstwa oraz zwiększające świadomość wśród mieszkańców w przypadku zagrożenia kryzysowego.

W perspektywie do 2020 roku i w kolejnym dziesięcioleciu, inwestycje krajowe i regionalne, zapisane w dokumentach strategicznych (Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do 2030 r., Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020) powinny przyczynić się do znaczącej zmiany w dostępności komunikacyjnej subregionu sądeckiego. Wspierane będą dalsze inwestycje drogowe

oraz kolejowe, wzmocnione rozwiązaniami systemowymi z zakresu organizacji transportu, które w zasadniczym stopniu przyczynią się do jeszcze większej dostępności komunikacyjnej Gminy Stary Sącz – szczególnie w kontekście dostępności do stolicy województwa oraz głównych szlaków transportowych. Jedną z najważniejszych i najbardziej oczekiwanych inwestycji kolejowych w Małopolsce jest budowa nowej linii kolejowej Podłęże – Piekietko wraz z modernizacją istniejących linii Nowy Sącz – Muszyna (C30/1) – granica polsko-słowacka i Piekietko – Nowy Targ – Zakopane, pozwalającą na uzyskanie prędkości co najmniej 120 km/h.

Rozbudowa sieci dróg krajowych i regionalnych również przewiduje znaczne usprawnienie w dostępności komunikacyjnej subregionu sądeckiego. Nowe drogi ekspresowe (droga łącząca autostradę A4 z Nowym Sączem) oraz nowe i zmodernizowane drogi regionalne (Nowy Targ – Nowy Sącz – Gorlice) przyczynią się do zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej subregionu sądeckiego.

Istotne znaczenie ma również budowa lokalnego lotniska komunikacyjnego w Starym Sączu, wpisana do Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020.

Wszystkie te inwestycje komunikacyjne przyczyniają się również do zwiększenia atrakcyjności gospodarczej i turystycznej obszaru Gminy Stary Sącz. Rolą gminy natomiast będzie wsparcie dla tych inwestycji i powiązanie ich we właściwy sposób z własnym gminnym ciągiem komunikacyjnym.

Rysunek 4 Koncepcja docelowego układu transportowego w Małopolsce w perspektywie 2030 roku.

Głównym źródłem emisji zanieczyszczeń do powietrza na terenie gminy jest ciepłownictwo. Emisja zanieczyszczeń pochodzi głównie z indywidualnych palenisk domowych (tzw. emisja niska). W gospodarstwach domowych podstawowym czynnikiem grzewczym jest węgiel kamienny, koks, miął węglowy. Udział paliw węglowych w ogrzewaniu gospodarstw domowych w Gminie Stary Sącz jest wysoki i wynosi powyżej 80 %. W wielu paleniskach domowych ze względu na drogie obecnie nośniki energii cieplnej spala się odpady drzewne, węgiel kamienny o gorszych parametrach jakościowych oraz zbędne odpady gospodarczo - bytowe. Stąd też konieczne jest wprowadzenie nowych przyjaznych środowisku technologii.

Świadomość ekologiczna mieszkańców bardzo się poprawiła i coraz więcej osób deklaruje zaniepokojenie stanem środowiska naturalnego. Natomiast procent mieszkańców, którzy wykazują dbałość o środowisko naturalne na terenie gminy wynosi 15%, podczas gdy średni a dla Polski wynosi 50,4%. Problem, który powinien

zostać rozwiązany to dzikie wysypiska śmieci, zwożonych często z odległych miejscowości, które obniżają atrakcyjność turystyczną miasta i gminy.

Obszar gminy jest szczególnie narażony na skutki powodzi wywołane przez rzekę Poprad. Aby w przyszłości zapobiec oddziaływaniom skutków powodzi należy kontynuować działania zmierzające do pełnego zabezpieczenia rzeki.

Analizując potrzeby w zakresie infrastruktury technicznej należy stwierdzić, że zakres inwestycji, jakie muszą być przeprowadzone w najbliższym czasie, jest dość znaczny. Sieć wodociągowa, kanalizacyjna oraz gazowa wymaga modernizacji i rozbudowy. Także jakość dróg nie zaspokaja potrzeb mieszkańców Gminy Stary Sącz i nie jest w stanie sprawnie obsłużyć ruchu turystycznego.

Schemat 6 Struktura celów i kierunków interwencji w ramach II Obszaru Strategicznego

Cel strategiczny 2 Wysokiej jakości infrastruktura drogowa i techniczna dla podniesienia konkurencyjności turystycznej i gospodarczej gminy.
Cel operacyjny 2.1 Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej gminy względem ośrodków subregionalnych i regionalnych.
➤ Budowa, przebudowa i modernizacja dróg gminnych.
➤ Kompleksowa poprawa stanu technicznego dróg powiatowych i wojewódzkich prowadzących do większych ośrodków w województwie, przy współpracy z samorządem powiatowym i wojewódzkim.
➤ Uzupełnianie brakującej infrastruktury towarzyszącej, w tym poprawiającej bezpieczeństwo (system odwadniania ulic i dróg, oświetlenie, chodniki, ścieżki rowerowe, itd.).
➤ Wsparcie dla budowy lotniska komunikacyjnego w Starym Sączu.
Cel operacyjny 2.2 Efektywna ochrona i poprawa środowiska naturalnego oraz racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych Gminy Stary Sącz.
➤ Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej (rozbudowa sieci wodociągowej, rozbudowa sieci kanalizacyjnej, modernizacja oczyszczalni

ścieków, budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na obszarach o rozproszonej zabudowie).

- Odprowadzenie wód opadowych z terenów bezodpływowych dolin Popradu i Dunajca.
- Uporządkowanie gospodarki odpadami stałymi.
- Doskonalenie i rozwijanie selektywnej zbiórki odpadów, eliminacja „dzikich” wysypisk śmieci w lasach na terenie gminy.
- Edukacja ekologiczna dorosłych i młodzieży np. poprzez wspieranie tworzenia „Klubów Ekologicznych” oraz organizowanie dla nich konkursów.

Cel strategiczny 2.3 Doskonalenie systemu zarządzania kryzysowego.

- Dopuszczenie jednostek OSP w nowe środki transportu oraz sprzęt specjalistyczny.
- Prowadzenie wśród mieszkańców działań edukacyjno-informacyjnych w zakresie zachowania w sytuacjach zagrożeń i udzielania pierwszej pomocy.
- Wzmocnienie i uporządkowanie zasilania energetycznego gminy.

Spójność Strategii Rozwoju Gminy Stary Sącz z dokumentami wyższego rzędu

W wymiarze regionalnym, interwencje objęte Obszarem Strategicznym nr 2 wspierać będą realizację **Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020**, w zakresie:

- ❖ Obszaru 1 – **Gospodarka wiedzy i aktywności**,
- ❖ Obszaru 4 – **Krakowski Obszar Metropolitalny i inne subregiony** -
Kierunek polityki rozwoju nr 4.3: **Rozwój subregionu sądeckiego**

W wymiarze krajowym, cel strategiczny Obszaru Strategicznego nr 2 zachowuje spójność z **Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie**, w zakresie:

❖ **Celu 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów.**

OBSZAR STRATEGICZNY NR III EFEKTYWNA GOSPODARKA LOKALNA

Subregion sądecki należy do obszarów o jednym z niższych w Małopolsce wskaźników liczby przedsiębiorstw na 10 tys. mieszkańców. Gospodarstwa rolne na obszarze gminy (jest ich 1938)⁴ charakteryzują się dużym rozdrobnieniem oraz niską produktywnością. Znaczna ich część nie daje żadnej produkcji towarowej, produkując wyłącznie dla zaspokojenia własnych potrzeb. Jednocześnie należy zwrócić uwagę, iż wiele z gospodarstw rolnych zajmuje powierzchnię niewystarczającą do zapewnienia odpowiedniego poziomu dochodów i rozwoju produkcji specjalistycznej. Mała skala produkcji ogranicza również możliwości realizowania postępu technologicznego, zarówno z powodów finansowych, jak i technicznych, ukształtowania terenu. Sposobem na wyjście z tej niekorzystnej sytuacji jest łączenie się w grupy producenckie i marketingowe. Takie grupy mają o wiele większą szansę na wzmocnienie ich pozycji przetargowej na rynku. Ponadto jedynie zrzeszeni, a nie pojedynczy producenci mogą liczyć na rejestrację produktu lokalnego. Alternatywnym rozwiązaniem dla małych gospodarstw jest również rozwój ich działalności w kierunku produkcji żywności wysokiej jakości (ekologicznej, bez dodatków środków chemicznych), połączone ze współpracą w tym zakresie z obiektami turystycznymi i gospodarstwami agroturystycznymi. Główną cechą gospodarstw ekologicznych jest prowadzenie produkcji rolniczej bez nawozów mineralnych i chemicznych środków ochrony roślin. Poziom produkcji prowadzonej metodami ekologicznymi jest niższy od uzyskiwanego metodami konwencjonalnymi, jednak zwiększający się popyt i wyższe ceny na produkty ekologiczne kompensują ilościową obniżkę produkcji. Względna czystość środowiska to szansa dla części gospodarstw rolnych na poprawę swojej sytuacji ekonomicznej właśnie poprzez

⁴ Powszechny Spis Rolny 2010 rok.

rozwój agroturystyki i produkcję zdrowej żywności metodami ekologicznymi. Agroturystyka nie wymaga od rolników zbyt wielu nakładów. Niezbędne jest podwyższenie standardu urządzeń sanitarnych, przygotowanie kwatery i zorganizowanie atrakcyjnej reklamy. Coraz bardziej znaczącym argumentem staje się również otwartość i podejście do klienta. Na terenie gminy działa 6 gospodarstw agroturystycznych oferujących 48 miejsc noclegowych.

Pozytywnym i rozwijającym się zjawiskiem na lokalnym rynku pracy jest podejmowanie działalności na własny rachunek wśród drobnej przedsiębiorczości pozarolniczej. Potrzebne jest krzewienie kultury gospodarczej podwyższającej skłonność mieszkańców miasta i gminy do podejmowania przedsięwzięć gospodarczych, umacniających żywotność firm istniejących i sprzyjających zakładaniu nowych. Osoby w wieku poniżej 30 roku życia oraz osoby 50+, są najbardziej narażone na zachwiania na rynku pracy. W nowym okresie programowania to właśnie te 2 grupy zostaną objęte szczególnym wsparciem w zakresie podnoszenia kompetencji oraz dostosowania do aktualnych wymogów rynku pracy.

Dobra jakość infrastruktury technicznej jest nadal czynnikiem wiodącym przy wyborze przez przedsiębiorców lokalizacji dla swojej działalności. W wieloletniej perspektywie zwiększanie tempa rozwoju lokalnego nie będzie możliwe bez tworzenia infrastruktury gospodarczej, stanowiącej o konkurencyjności gminy i jej atrakcyjności inwestycyjnej. Jakościowa poprawa gospodarki lokalnej wymaga konsekwentnego rozwoju szeroko rozumianej infrastruktury, obejmującej zarówno tradycyjne strefy aktywności gospodarczej, jak i parki technologiczne, czy też inkubatory technologiczne. Ich lokalizacja wymaga dobrze przygotowanych i skomunikowanych terenów inwestycyjnych, co w warunkach małopolskich jest przedsięwzięciem bardzo trudnym (ze względu na duże rozdrobnienie gruntów, niewielką ilość gruntów będących w majątku samorządowym, nieuregulowaną prawnie własność terenów lub dużą ilość obszarów chronionych). Jednak w nowej perspektywie finansowej UE (2014-2020) działania z zakresu scalania gruntów, ich wykupu, montażu z kapitałem prywatnym, a wreszcie organizacji dobrze

przygotowanych stref aktywności gospodarczej będą jednym z najważniejszych priorytetów rozwojowych, na który przeznaczone zostaną znaczne środki finansowe.

Schemat 7 Struktura celów i kierunków interwencji w ramach III Obszaru Strategicznego

Cel strategiczny 3 Wzrost atrakcyjności gospodarczej i dywersyfikacja oferty gospodarstw rolnych Gminy Stary Sącz w skali subregionu i kraju.

Cel operacyjny 3.1: Wspieranie rozwoju przedsiębiorstw i tworzenie nowych miejsc pracy na terenie gminy.

- Organizowanie i uzbrajanie stref aktywności gospodarczej oraz działania przyciągające inwestorów.
- Promocja podejmowania i realizacji inicjatyw gospodarczych na terenach wiejskich w sferze pozarolniczej (np. małe przetwórstwo, usługi agroturystyczne, rękodzieło artystyczne).
- Podnoszenie kwalifikacji mieszkańców w zakresie obsługi ruchu turystycznego.
- Stymulowanie rozwoju postaw przedsiębiorczych, szczególnie wśród ludzi młodych i po 50 roku życia, pokazywanie dobrych praktyk z zakresu prowadzenia działalności gospodarczej.
- Efektywne wykorzystanie zmodernizowanego placu targowego.

Cel operacyjny 3.2: Efektywne i zrównoważone rolnictwo na terenie gminy.

- Wspieranie działań zmierzających do poprawy struktury obszarowej gospodarstw (upowszechnienie dzierżaw i scalenia ziemi rolniczej), poprawy rozłogu ziemi, wielkości pól i legalizacji statusu władania ziemią rolniczą.
- Wsparcie dla modernizacji gospodarstw rolnych (wspieranie i współorganizowanie szkoleń i doradztwa dla ludności wiejskiej o możliwości i warunkach pozyskiwania środków zewnętrznych na modernizację gospodarstw).
- Popularyzacja w gospodarstwach rolnych odchodzenia od rolnictwa, na rzecz drobnej przedsiębiorczości (rękodzieło, pamiątkarstwo, agroturystyka, usługi

Cel strategiczny 3 Wzrost atrakcyjności gospodarczej i dywersyfikacja oferty gospodarstw rolnych Gminy Stary Sącz w skali subregionu i kraju.

dla ludności).

- Wsparcie dla tworzenia grup producenckich owoców i warzyw oraz produktów rolnych.
- Wsparcie rozwoju rolnictwa i przetwórstwa żywności wysokiej jakości (żywność ekologiczna) oraz markowych produktów żywnościowych (produkty lokalne).
- Promowanie i rozwijanie gospodarstw ekologicznych wśród mieszkańców.

Spójność Strategii Rozwoju Gminy Stary Sącz z dokumentami wyższego rzędu

W wymiarze regionalnym, interwencje objęte Obszarem Strategicznym nr 3 są spójne ze **Strategią Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020**, w zakresie:

- ❖ Obszaru 1 – **Gospodarka wiedzy i aktywności**,
- ❖ Obszaru 4 – **Krakowski Obszar Metropolitalny i inne subregiony** - Kierunek polityki rozwoju nr 4.3: **Rozwój subregionu sądeckiego**
- ❖ Obszaru 5 – **Rozwój miast i terenów wiejskich**,

W wymiarze krajowym, cel strategiczny Obszaru Strategicznego nr 3 zachowuje spójność z **Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie**, w zakresie:

- ❖ Celu 2. **Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych.**

OBSZAR STRATEGICZNY NR IV KAPITAŁ SPOŁECZNY I SAMORZĄDOWY

Postawy i kompetencje budujące kapitał społeczny to przede wszystkim kooperatywność, komunikatywność i kreatywność, i to one warunkują zdolność do funkcjonowania w dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości, w której samorzady lokalne współtworzą warunki do rozwoju aktywności obywatelskiej i zwiększania wpływu obywateli na politykę lokalną, z poszanowaniem autonomii obywatelskiej i jej różnorodności w sferze działań i poglądów. Zauważa się coraz większy jego wpływ na rozwój społeczny i gospodarczy regionu, a także jako element charakteryzujący jakość życia obywateli.

Gmina Stary Sącz liczy obecnie 22 714 mieszkańców zameldowanych na pobyt stały. Pod względem mieszkańców na km² zajmuje 3 miejsce w powiecie i 40 w województwie.⁵ Gminę Stary Sącz charakteryzuje wysoki poziom kapitału społecznego, przejawiający się w poziomie chęci do współpracy, frekwencją wyborczą i liczbą stowarzyszeń (28). Mimo to, aktywność społeczna mieszkańców została wskazana jako słaby punkt gminy. Wynika z tego, że należy bardziej wspierać i rozwijać aktywność mieszkańców w oparciu o wzajemne zaufanie. Większą uwagę można poświęcić włączaniu organizacji pozarządowych w system funkcjonowania Gminy na zasadzie równoprawnego partnerstwa. Współpraca z nimi może mieć charakter finansowy oraz pozafinansowy. Finansowe formy współpracy oznaczają zlecenie realizacji zadań publicznych poprzez powierzenie lub wspieranie ich realizacji; zakupie usług dotyczących realizacji zadań na zasadach i w trybie określonym w przepisach o zamówieniach publicznych a także wspólnej realizacji zadań na zasadach partnerstwa. Pozafinansowe formy współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego

⁵ Bank Danych Lokalnych GUS 2010 r.

mogą w szczególności polegać na konsultowaniu z podmiotami programu, odpowiednio do zakresu ich działania, projektów aktów normatywnych w dziedzinach dotyczących działalności statutowej tych organizacji oraz udzielaniu informacji o istnieniu innych źródeł finansowania, zwłaszcza pochodzących z sektora prywatnego, funduszy celowych i prywatnych fundacji.

Wysokiej jakości kapitał społeczny przejawia się również w konkurencyjności na lokalnym rynku pracy. Mieszkańców gminy Stary Sącz powinni mieć zapewnione możliwości nabywania przez nich wysokiej jakości wiedzy, już od najniższego szczebla. Edukacja przedszkolna w gminie jest na wysokim poziomie i mimo że wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej wynosi 53,8% to nadal deficyt w placówkach przedszkolnych szacowany jest na 284 miejsca. Brak jest placówek żłobkowych na terenie gminy. Placówki kształcenia podstawowego i gimnazjalnego mają braki w infrastrukturze, nie tylko dydaktycznej ale i sportowej. Niski poziom kultury fizycznej i aktywności sportowej mieszkańców wynikający, może znajdować w tym swoje podłoże. Nie wszystkie szkoły posiadają dobrze wyposażoną bazę sportową, która kreowałaby powstawanie nowych podmiotów w zakresie sportu a przez to zachęcała do aktywnego spędzania czasu.

Innym przejawem aktywności obywatelskiej jest wolontariat, który odgrywa szczególną rolę w budowaniu spójności społecznej oraz w polityce młodzieżowej. Wolontariat pozwala m.in. na zdobywanie nowych kompetencji zawodowych i społecznych, pozostawanie aktywnym społecznie po utracie zatrudnienia lub przejściu na emeryturę czy rentę oraz budowanie więzi i kapitału społecznego w lokalnych społecznościach.

W dobie rozwoju społeczeństwa informacyjnego zarządzanie informacją, jej jakość oraz szybkość przepływu są nieodzownymi elementami budowania lokalnej przewagi konkurencyjnej. Pod względem wyposażenia gospodarstw domowych w komputer z dostępem do Internetu, według danych GUS za rok 2010 w województwie małopolskim 63,6% gospodarstw domowych posiadało taki dostęp (w tym dostęp szerokopasmowy 43,3%). Dla realizacji rozwoju społeczeństwa informacyjnego

niezbędne są inwestycje w infrastrukturę techniczną. Jej rozbudowa przyczynia się do poprawy jakości życia mieszkańców poprzez zwiększanie (a w niektórych przypadkach uzyskanie) dostępu do Internetu, telekomunikacji, polepszenia dostępu do informacji publicznej oraz publicznych i komercyjnych e-usług. Dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna stanowi jeden z czynników przesądzających o atrakcyjności inwestycyjnej i mieszkaniowej danej JST. Stanowi również warunek konieczny dla rozwoju nowoczesnej gospodarki i innowacyjnych technologii.

Utworzenie nowych punktów publicznego dostępu do Internetu przysłuży się mieszkańcom, którzy będą mogli m.in. załatwić sprawę w urzędzie, sprawdzić pocztę czy przeglądać strony internetowe. Zwiększanie dostępności sieci jest podstawowym warunkiem budowy społeczeństwa informacyjnego. Korzyścią będzie także lepsze postrzeganie Gminy przez osoby przyjezdne, a więc wzrost atrakcyjności turystycznej. Ambicją władz Gminy jest także uruchomienie stanowisk z dostępem do Internetu w placówkach bibliotecznych i w innych instytucjach położonych w miejscowościach wiejskich, dzięki czemu osiągnąony będzie również efekt wyrównywania szans w ujęciu terytorialnym.

Rozwój sieci niesie ze sobą również zagrożenia, zwłaszcza względem najmłodszych mieszkańców. Dlatego w dobie rozwoju społeczeństwa informacyjnego, nie należy zapominać o edukacji skierowanej do dzieci i rodziców, w zakresie uzależnień od gier, nawiązywania kontaktów w sieci oraz cyberprzestępczości. Te obszary powinny być wprowadzone do szkół jak również stać się tematem spotkań w miejscach typu dom kultury czy biblioteka.

Schemat 8 Struktura celów i kierunków interwencji w ramach IV Obszaru Strategicznego

Cel strategiczny 4 Wysoki poziom kapitału społecznego i usług publicznych.

Cel operacyjny 4.1 Poprawa dostępności do wysokiej jakości usług edukacyjnych na terenie gminy.

- Rozbudowa i udoskonalenie bazy sportowej szkół, w tym budowa boisk, sal gimnastycznych oraz zakup sprzętu sportowego.

- Uzupełnianie bazy technicznej i dydaktycznej szkół, w tym zakup komputerów, pomocy naukowych i dydaktycznych.

- Wykorzystywanie technologii teleinformatycznych i multimedialnych w procesie kształcenia młodzieży.

- Wsparcie kształcenia w zakresie zmian kwalifikacji zawodowych oraz uczenia się przez całe życie.

- Przygotowanie oferty w zakresie kultury i edukacji dla osób starszych.

- Poprawa dostępności do edukacji dla osób niepełnosprawnych.

Cel operacyjny 4.2 Wsparcie dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego.

- Ułatwianie wejścia na rynek operatorów sieci informatycznych (budowa koniecznej infrastruktury).

- Umożliwienie gospodarstwom domowym i przedsiębiorstwom czerpania korzyści z jednolitego rynku cyfrowego.

- Tworzenie miejsc publicznego dostępu do Internetu.

- Informatyzacja jednostek publicznych (sieciowanie, tworzenie baz danych i udostępnianie ich do wykorzystania innym jednostkom, elektroniczny obieg dokumentów).

- Wykorzystanie możliwości, jakie daje Internet, do szeroko pojętej promocji gminy (gospodarczej, kulturalnej, turystycznej).

- Edukacja dorosłych i dzieci w zakresie bezpieczeństwa w sieci.

Cel operacyjny 4.3 Zwiększenie potencjału administracji samorządowej.

- Wdrażanie nowoczesnych systemów zarządzania w administracji publicznej

- Podnoszenie kompetencji pracowników instytucji samorządowych.

- Partycypacyjne podejmowanie decyzji dotyczących życia gminy i jej mieszkańców.

- Rozbudowa infrastruktury informatycznej urzędu i jednostek podległych.

- Rozwój usług elektronicznych e-administracja (w tym, opracowanie i wdrożenie kolejnych procedur on-line, wdrożenie zintegrowanego systemu informatycznego oraz elektronicznego obiegu dokumentów).

Cel operacyjny 4.4 Aktywna integracji i pomoc społeczna mieszkańców Gminy Stary Sącz.

- Promocja wolontariatu wśród osób starszych i młodych.
- Zachęcanie do aktywności w obszarach wykluczenia społecznego gminy.
- Promocja dobrych praktyk w zakresie integracji społecznej.
- Wsparcie dla zakładania i funkcjonowania organizacji pozarządowych w różnych obszarach życia społecznego.
- Dostosowanie obiektów publicznych na terenie gminy do potrzeb osób niepełnosprawnych.
- Opracowanie Programu Zwalczenia Ubóstwa w Gminie Stary Sącz
- Stymulowanie inwestycji mieszkaniowych na terenie gminy, w tym budownictwa socjalnego.

Spójność Strategii Rozwoju Gminy Stary Sącz z dokumentami wyższego rzędu

W wymiarze regionalnym, interwencje objęte Obszarem Strategicznym nr 3 są spójne ze **Strategią Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020**, w zakresie:

- ❖ Obszaru 5 – **Rozwój miast i terenów wiejskich**,
- ❖ Obszaru 6 – **Bezpieczeństwo ekologiczne, zdrowotne i społeczne**.

W wymiarze krajowym, cel strategiczny Obszaru Strategicznego nr 3 zachowuje spójność z **Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta**,

Obszary Wiejskie, w zakresie:

- ❖ **Celu 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych.**

Mierniki realizacji Strategii

Dla zapewnienia kontroli nad stopniem realizacji poszczególnych celów Strategii stworzono listę mierników. Każdemu z celów operacyjnych przyporządkowano zestaw rekomendowanych mierników, włącznie z podaniem źródła ich uzyskania. Mierniki te są użyteczne przede wszystkim w czasie dokonywania monitoringu realizacji Strategii Rozwoju, a także służą do badania potrzeb w zakresie aktualizacji zadań.

Poniższa lista mierników stanowi jedynie propozycję, która podczas prowadzenia procesów monitorowania i przeglądu strategicznego może być modyfikowana i uzupełniana

Tabela 2 Proponowane mierniki realizacji Strategii – **OBSZAR STRATEGICZNY NR I**

TURYSTYKA, REKREACJA I DZIEDZICTWO KULTUROWE

Cele operacyjne	Mierniki	Źródła danych
Rozwój bazy turystycznej i rekreacyjno-sportowej na terenie miasta i gminy oraz wzrost poziomu świadczonych usług dla turystów.	⇒ Liczba nowych usługodawców w branży turystycznej na terenie gminy.	⇒ BDL GUS
	⇒ Liczba powstałych produktów turystycznych.	⇒ Dane UM w Starym Sączu
	⇒ Liczba turystów, w tym zagranicznych odwiedzających gminę.	⇒ BDL GUS
	⇒ Liczba przedsiębiorstw działających w sektorze turystyki.	⇒ BDL GUS
Zachowanie i pielęgnacja dziedzictwa kulturowego na terenie Gminy Stary Sącz.	⇒ Liczba zmodernizowanych obiektów kultury i dziedzictwa narodowego	⇒ Dane UM w Starym Sączu
	⇒ Liczba obiektów włączonych do systemu monitoringu	⇒ Dane UM w Starym Sączu
Budowa i spójna promocja konkurencyjnej oferty turystycznej w oparciu o zasoby przyrodnicze, społeczne i kulturowe.	⇒ Liczba korzystających ze szlaków turystycznych,	⇒ Dane UM w Starym Sączu
	⇒ Liczba turystów odwiedzających gminę,	⇒ Dane UM w Starym Sączu
	⇒ Liczba imprez kulturalnych odbywających	⇒ Dane UM w Starym Sączu

Cele operacyjne	Mierniki	Źródła danych
	się w mieście,	Sączu

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3 Proponowane mierniki realizacji Strategii - **OBSZAR STRATEGICZNY NR II**

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA I OCHRONA ŚRODOWISKA NATURALNEGO

Cele operacyjne	Mierniki	Źródła danych
Poprawa bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej gminy względem ośrodków subregionalnych i regionalnych.	⇒ Liczba zmodernizowanych lub wybudowanych odcinków dróg gminnych. ⇒ Liczba nowopowstałej infrastruktury towarzyszącej.	⇒ Dane GUS ⇒ Dane UM w Starym Sączu
Efektywna ochrona i poprawa środowiska naturalnego oraz racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych Gminy Stary Sącz.	⇒ Procent mieszkańców objętych selektywną zbiórką śmieci. ⇒ Powierzchnia terenu objęta ochroną przeciwpowodziową. ⇒ Odsetek ludności korzystającej z: -kanalizacji sieciowej, -wodociągów sieciowych (% ogółu mieszkańców). ⇒ Spadek emisji szkodliwych substancji do środowiska.	⇒ Dane UM w Starym Sączu ⇒ Dane UM w Starym Sączu ⇒ Dane UM w Starym Sączu ⇒ Dane UM w Starym Sączu

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 4 Proponowane mierniki realizacji Strategii – **OBSZAR STRATEGICZNY NR III**

EFEKTYWNA GOSPODARKA LOKALNA

Cele operacyjne	Mierniki	Źródła danych
Wspieranie rozwoju przedsiębiorstw i	⇒ Liczba podmiotów gosp. zarejestrowanych	⇒ BDL GUS

tworzenie nowych miejsc pracy.	na 1000 mieszkańców, ⇒ Liczba pracujących w gminie (wskaźnik zatrudnienia), ⇒ Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych,	⇒ Dane UM w Starym Sączu ⇒ Dane UM w Starym Sączu
Efektywne i zdywersyfikowane rolnictwo na terenie gminy.	⇒ Liczba gospodarstw ekologicznych – pozycja w rankingu gmin Małopolski ⇒ Średnia wielkość areału gospodarstwa rolnego, ⇒ Liczba zarejestrowanych produktów lokalnych	⇒ Dane UM w Starym Sączu ⇒ Dane UM w Starym Sączu ⇒ Dane UM w Starym Sączu
Zwiększenie potencjału administracji samorządowej.	⇒ Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem ⇒ Liczba pracowników samorządowych z wyższym wykształceniem	⇒ Dane UM w Starym Sączu ⇒ Dane UM w Starym Sączu

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 5 Proponowane mierniki realizacji Strategii -
OBSZAR STRATEGICZNY NR IV

KAPITAŁ SPOŁECZNY I SAMORZĄDOWY

Cele operacyjne	Mierniki	Źródła danych
Poprawa dostępności do wysokiej jakości usług edukacyjnych na terenie gminy.	⇒ Wyniki egzaminów na zakończenie szkoły podstawowej, testów gimnazjalnych, ⇒ Liczba nowych i wyremontowanych obiektów sportowych przy szkołach ⇒ Odsetek osób z wyższym i średnim wykształceniem w gminie	⇒ Dane OKE ⇒ Dane UM w Starym Sączu ⇒ BDL GUS

Cele operacyjne	Mierniki	Źródła danych
Wsparcie dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego.	⇒ Liczba publicznych punktów dostępu do Internetu ⇒ Liczba usług załatwianych on-line przy pomocy ePUAP ⇒ Liczba spotkań w zakresie bezpieczeństwa w sieci.	⇒ Dane UM w Starym Sączu ⇒ Dane UM w Starym Sączu ⇒ Dane UM w Starym Sączu
Zwiększenie potencjału administracji samorządowej	⇒ Liczba usług załatwianych on-line przy pomocy ePUAP ⇒ Liczba jednostek publicznych połączonych i pracujących w sieci ⇒ Liczba pracowników samorządowych z wyższym wykształceniem	⇒ Dane UM w Starym Sączu ⇒ BDL GUS ⇒ Dane UM w Starym Sączu
Aktywna integracji mieszkańców Gminy Stary Sącz.	⇒ Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych ⇒ Liczba organizacji pozarządowych działających na terenie gminy ⇒ Liczba wydarzeń kulturalnych zorganizowanych wspólnie przez UG i inne organizacje bądź instytucje	⇒ Dane UM w Starym Sączu ⇒ Dane UM w Starym Sączu ⇒ Dane UM w Starym Sączu

Źródło: Opracowanie własne

System monitoringu i ewaluacji Strategii

Procedury wdrażania, monitorowania i aktualizacji zawierają listę działań, których podjęcie ma na celu ułatwienie realizacji „Strategii Rozwoju Gminy Stary Sącz” oraz umożliwienie stałego monitorowania i dostosowywania zapisów Strategii do zmieniających się warunków otoczenia społeczno-gospodarczego. Proces wdrażania Strategii jest rozpatrywany na trzech głównych poziomach:

- organizacyjnym
- merytorycznym
- społecznym.

POZIOM ORGANIZACYJNY:

Strategia proponuje przede wszystkim zadania, które stanowią wyzwania dla **całej społeczności lokalnej** i wszystkich instytucji działających na polu aktywizacji mieszkańców gminy, które mogą być partnerami administracji samorządowej w procesie wdrażania. Tak realizowana zasada partnerstwa jest jednym z fundamentalnych elementów polityki strukturalnej Unii Europejskiej.

Jednak wdrażanie Strategii, zawierającej zadania będące w kompetencjach wielu podmiotów, wymaga ścisłej koordynacji i współpracy pomiędzy zainteresowanymi stronami. Stąd też efektywność realizacji celów wyodrębnionych w Strategii, w dużej mierze będzie zależała od komórki zarządzającej jej wdrażaniem – **Zespół Koordynacyjny ds. Wdrażania Strategii** – powołanej Zarządzeniem Burmistrza. W dalszej części niniejszego opracowania określone zostaną zasady (ramy) współpracy międzysektorowej, niezbędnej w tego typu działaniach.

Koordynacja procesu wdrażania i aktualizacji Strategii będzie odbywać się poprzez wykorzystanie samorządowego modelu zarządzania strategią.

Model samorządowy przekazuje proces zarządzania Strategią w ręce przedstawicieli władz jednostek samorządowych, a więc w tym wypadku ręce Burmistrza Starego Sącza oraz Rady Gminy. Decyzje, podejmowane w porozumieniu tych organów, oparte na kompleksowym podejściu do uwarunkowań społeczno-gospodarczych, będą w bardzo istotny sposób wpływały na rozwój lokalny gminy. Celem wystąpienia efektu synergii w odniesieniu do działań władz samorządowych w zakresie stymulowania rozwoju gminy zostanie utworzony ośrodek koordynacji podejmowanych decyzji (**Zespół Koordynacyjny ds. Wdrażania Strategii**). W tym modelu niezmiernie ważna jest współpraca Zespołu z odpowiednimi komórkami organizacyjnymi w Urzędzie Miejskim. Podstawowymi zadaniami Zespołu w zakresie wdrażania strategii i rozwoju lokalnego powinny być:

- koordynacja współpracy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego, organizacjami pozarządowymi i przedsiębiorstwami,
- harmonizacja realizacji działań zapisanych w Strategii i innych dokumentach branżowych (plany zagospodarowania przestrzennego, strategie branżowe, Wieloletni Plan Inwestycyjny, Program Ochrony Środowiska, Plan Gospodarki Odpadami, itd.),
- przygotowanie okresowych raportów o stanie społeczno-gospodarczym gminy,
- pozyskiwanie partnerów do realizacji zadań zapisanych w Strategii.

Wszyscy partnerzy realizujący zadania w Strategii Rozwoju będą poproszeni o aktywną współpracę z Zespołem. W tym celu **u każdej jednostki koordynującej zadania w strategii powinna zostać wyznaczona osoba do kontaktu z Zespołem**, szczególnie w kontekście aktualizacji i monitorowania strategii. Utworzenie takiej struktury poziomej na terenie gminy z pewnością przyczyni się do koordynacji zadań w zakresie wspierania rozwoju lokalnego, efektywniejszego generowania pomysłów na wspólne projekty oraz realnego zarządzania „Strategią Rozwoju Gminy Stary Sącz”.

POZIOM MERYTORYCZNY:

Poziom merytoryczny obejmuje wdrażanie i monitorowanie realizacji celów zapisanych w Strategii Rozwoju Gminy Stary Sącz, przegląd zapisów Strategii i ich aktualizację.

W konsekwencji systematycznych działań wdrożeniowych i monitorujących osiągnięte zostaną cele operacyjne (średniookresowe) i strategiczne (długookresowe). Strategia Rozwoju Gminy Stary Sącz określona została na **lata 2013-2020**. Okres ten odzwierciedla kolejny okres budżetowy Unii Europejskiej oraz działania aktualizacyjne dokumentów regionalnych i krajowych (patrz rozdział „Przesłanki aktualizacji Strategii Rozwoju”).

Strategia jest nadrzędnym dokumentem prowadzącym do osiągnięcia celów średnio- i długookresowych w rozwoju społeczno-gospodarczym gminy.

Na poziomie merytorycznym ważną rolę przypisuje się **Radzie Gminy**, reprezentującej różnorodne środowiska lokalne. Tym samym Rada będzie wsparciem merytorycznym dla **Zespołu Koordynacyjnego ds. Wdrażania Strategii**. Monitoring i aktualizacja będzie dokonywana w przedstawiony poniżej sposób:

1. Zadania związane z monitoringiem i aktualizacją Strategii powierza się Burmistrzowi Starego Sącza.
2. Odpowiedzialność za zwoływanie posiedzeń Rady Gminy w zakresie aktualizacji i monitoringu Strategii powierza się Przewodniczącemu Rady Gminy, na wniosek Burmistrza.
3. Odpowiedzialność za obsługę techniczną i organizacyjną prac aktualizacyjnych i monitorujących Rady Gminy powierza się Zespołowi Koordynacyjnemu ds. Wdrażania Strategii.
4. Burmistrz może zaprosić do prac Rady Gminy w zakresie aktualizacji i monitorowania Strategii przedstawicieli innych instytucji.

5. Na specjalnym posiedzeniu Rada Gminy dokonuje monitoringu i aktualizacji Strategii.
6. Przewodniczący Rady Gminy, na wniosek Burmistrza, zwołuje posiedzenie aktualizujące i monitorujące w październiku lub listopadzie każdego roku realizacji Strategii.
7. Przewodniczący Rady Gminy, na wniosek Burmistrza może zwołać dodatkowe posiedzenia monitorujące.
8. Rada Gminy na posiedzeniu aktualizującym i monitorującym dokonuje:
 - oceny realizacji celów Strategii na podstawie materiałów przygotowanych przez Zespół Koordynacyjny ds. Wdrażania Strategii (stan osiągnięcia wskaźników przyjętych dla poszczególnych celów operacyjnych Strategii),
 - identyfikacji problemów, które ograniczyły bądź uniemożliwiły realizację wyznaczonych celów,
 - opracowania propozycji niezbędnych zmian w zakresie realizowanych celów,
9. Propozycje niezbędnych zmian w zakresie realizowanych celów Rada Gminy przedstawia Burmistrzowi, który podejmuje decyzję o ich ewentualnym uwzględnieniu w Strategii.
10. Prace Rady Gminy na specjalnym posiedzeniu aktualizacyjnym i monitorującym są protokołowane. Efektem posiedzeń jest sprawozdanie z posiedzeń Rady Gminy przygotowywane przez Zespół Koordynacyjny ds. Wdrażania Strategii.

POZIOM SPOŁECZNY:

Poziom społeczny dotyczy upowszechniania zapisów Strategii Rozwoju Gminy Stary Sącz wśród społeczności lokalnej oraz pozyskiwania partnerów (lokalnych i zewnętrznych) dla realizacji zadań Strategii. Głównym adresatem zapisów Strategii są mieszkańcy gminy, a w szczególności:

1. Radni Gminy, pracownicy Urzędu Miejskiego i gminnych jednostek organizacyjnych,

2. Posłowie i senatorowie reprezentujący w Parlamencie subregion sądecki oraz radni Sejmiku Wojewódzkiego, związani z subregionem,
3. Przedsiębiorcy, przedstawiciele sektora gospodarczego, instytucje otoczenia biznesu, instytucje szkoleniowe z regionu,
4. Sektor finansowy – banki, instytucje pożyczkowe i kredytowe,
5. Wyższe uczelnie z terenu subregionu,
6. Organizacje pozarządowe z terenu gminy, Powiatowy Urząd Pracy, placówki edukacyjne.

Upowszechnienie zapisów Strategii Rozwoju Gminy Rozwoju Gminy Stary Sącz wśród społeczności lokalnej ma na celu:

1. Poinformowanie o zakończeniu prac nad Strategii Rozwoju Gminy Rozwoju Gminy Stary Sącz,
2. Objasnienie dalszych etapów procesu planowania rozwoju społeczno-gospodarczego w gminie – realizacja zapisów strategii, zaproszenie partnerów do współpracy,
3. Prezentację lokalnego potencjału społeczno-gospodarczego gminy, priorytetów i kierunków jego rozwoju w najbliższych latach (obszary priorytetowe i cele strategiczne, cele operacyjne, kierunki interwencji),
4. Objasnienie roli funduszy strukturalnych Unii Europejskiej w finansowaniu rozwoju lokalnego i sposobu ich pozyskiwania poprzez przygotowanie projektów wynikających ze strategii – z kierunków interwencji,
5. Zachęcenie do wzięcia udziału w realizacji zapisów Strategii Rozwoju Gminy Stary Sącz.

W celu upowszechnienia treści Strategii Rozwoju Gminy Stary Sącz należy przeprowadzić proponowane działania:

1. Opracowanie krótkiego materiału przybliżającego mieszkańcom Strategię Rozwoju Gminy Stary Sącz;

2. Umieszczenie do pobrania w wersji elektronicznej na stronie internetowej gminy i w Biuletynie Informacji Publicznej (BIP) materiału przybliżającego zainteresowanym Strategię Rozwoju Gminy Stary Sącz;
3. Udzielanie przez władze samorządowe gminy wywiadów dla prasy lokalnej i regionalnej oraz lokalnych rozgłośni radiowych na temat zakończenia prac nad Strategią Rozwoju Gminy Stary Sącz oraz sposobów realizacji jej zapisów;
4. Przekazanie bibliotekom publicznym oraz szkołom z terenu gminy wydrukowanego egzemplarza tekstu Strategii Rozwoju Gminy Stary Sącz wraz z nagraniem płytą CD, zawierającą materiał informacyjny przybliżający Strategię Rozwoju oraz pełny tekst Strategii.

Ważnym adresatem Strategii Rozwoju Gminy Stary Sącz jest również otoczenie gminy, szczególnie:

1. Sąsiednie gminy,
2. Powiat nowosądecki
3. Zarząd Województwa Małopolskiego,
4. Wojewoda Małopolski,
5. Organizacje samorządu gospodarczego o ponadlokalnym zasięgu,
6. Organizacje rządowe, samorządowe i pozarządowe o ponadlokalnym zasięgu (regionalnym i krajowym);
7. Potencjalni inwestorzy zainteresowani inwestycjami w gminie,
8. Zagraniczni partnerzy samorządowi gminy.

Ramy współpracy międzysektorowej i międzygminnej w zakresie realizacji Strategii Rozwoju Gminy Stary Sącz:

Partnerów biorących udział w realizacji Strategii Rozwoju Gminy Stary Sącz można podzielić na trzy główne grupy (zgodnie z zasadą „trójkąta współpracy”):

- instytucje publiczne (władze samorządowe, instytucje użyteczności publicznej, agendy rządowe, przedsiębiorstwa komunalne),

- prywatni przedsiębiorcy i organizacje otoczenia biznesu (firmy, spółdzielnie, instytucje finansowe, izby gospodarcze, cechy rzemiosł, fundacje, stowarzyszenia gospodarcze),
- organizacje pozarządowe (towarzystwa i stowarzyszenia, fundacje, związki zawodowe, grupy nieformalne).

Praca zespołowa, partnerska na rzecz gminy wymaga od osób i organizacji pełnego zaangażowania i wiąże się z podejmowaniem ryzyka. Być „partnerem” oznacza w pełni odpowiadać za działania własne i tych, z którymi wspólnie podejmujemy decyzje.

Niezależnie od tego, czym zajmuje się partnerstwo lokalne, można określić zestaw zasad czy ram postępowania, którymi powinno się ono kierować, jeśli jego działania mają być skuteczne:

- **realizm** - cele i terminy ich realizacji ustalone przez partnerów muszą być możliwe do osiągnięcia;
- **pragmatyzm** - zdając sobie sprawę z wagi dalekosiężnych planów, partnerstwo powinno poszukiwać wymiernych i szybko osiągalnych rozwiązań, jasno zdefiniowanych problemów;
- **stosowność** - metody pracy i zasoby muszą być dostosowane do wymogów konkretnych działań, partnerstwo musi umożliwiać osiąganie postępu w rozwoju lokalnym, przewyższanie kryzysów i osiąganie akceptowalnych rozwiązań;
- **podzielanie wspólnej wizji** przyszłości gminy, która rozwija się i wzbogaca wraz z realizacją projektów na rzecz rozwoju;
- **otwartość i elastyczność** pozwalające uczestniczyć jak największej liczbie osób w partnerstwie i gwarantujące jego zróżnicowany skład, to warunek jego pomysłowości i innowacyjności;
- **wysłuchiwanie, szacunek i zaufanie**, dzięki którym można przełamać potencjalne konflikty, uwzględnić różne punkty widzenia i osiągnąć prawdziwe porozumienie w miejsce pozornego konsensusu;

- **wzajemne zrozumienie** umożliwiające poznanie umiejętności i możliwości różnych partnerów i szybkie osiągnięcie najlepszej formy współdziałania i podziału obowiązków w konkretnych sytuacjach;
- **zrozumienie i dostosowanie się** do potrzeb różnych grup społecznych w celu zmobilizowania i uczynienia odpowiedzialnymi wszystkich mieszkańców gminy;
- **przejrzystość działań i troska o informowanie**, tak by wszyscy mogli uczestniczyć w działaniu i przez to zmieniać swoją mentalność;
- **dyskusja** nad rolą, funkcją i działaniami każdego z partnerów w celu wzmocnienia jego poparcia i zaangażowania;
- **determinacja**, na ogół ze strony kilku kluczowych osób, gwarantująca spójność strategii jako całości i uniemożliwiająca rozpraszanie działań.

Potencjalne źródła finansowania - nowa perspektywa

Perspektywy finansowa 2014-2020 to okres nowych wyzwań dla jednostek samorządu terytorialnego a posiadanie nakładów finansowych, to jeden z ważniejszych warunków osiągnięcia założonych celów Strategii Rozwoju.

Opracowanie Strategii Rozwoju Gminy Stary Sącz pokrywa się z fazą wstępną przygotowań do nowego okresu programowania Unii Europejskiej, przez co precyzyjne określenie katalogu wskazującego na źródła finansowania działań zawartych w dokumencie Strategii nie jest możliwe. Mimo że, trwające w Radzie UE negocjacje pakietu legislacyjnego dla polityki spójności są już bardzo zaawansowane, to jednak dokument Umowy Partnerstwa jest jeszcze na etapie konstruowania założeń. Umowa ta jest kluczowa do dalszych prac, ze względu na: wskazanie sposobu osiągnięcia przez Polskę celów rozwojowych przy pomocy funduszy Unii Europejskiej, określenie systemu ich wdrażania, ustalenie podziału na działania krajowe i regionalne, wydzielenie programów operacyjnych oraz wskaźników i oczekiwanych rezultatów.

Głównym źródłem finansowania ujętych w Strategii zadań będą własne środki finansowe pochodzące z budżetu Gminy Stary Sącz, w tym dostępne również w ramach Wieloletniej Prognozy Finansowej w przypadku przedsięwzięć dłuższych niż 1 rok.

Pozostałe formy finansowania stanowiąc będą:

I. Pozagminne środki publiczne:

A. subwencje oraz dotacje celowe na dofinansowanie zadań własnych,

B. środki pozabudżetowe:

→ Specjalne, będące wyodrębnionymi rachunkami bankowymi, na które państwowe jednostki budżetowe mogą odprowadzać niektóre z pobranych przez siebie dochodów, by następnie finansować zgromadzonymi tam środkami pieniężnymi np. Totalizator Sportowy, gdzie środki przeznaczone są na dopłaty do inwestycji w zakresie turystyki, rekreacji i sportu, środki na dofinansowanie napraw obiektów sportowych lub środki specjalne będące w dyspozycji Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej, przeznaczone na utrzymanie katastru wodnego (systemu informacyjnego o gospodarowaniu wodami), opracowanie planów gospodarowania wodami oraz odbudowę ekosystemów zdegradowanych przez niewłaściwą eksploatację zasobów wodnych.

→ Państwowe Fundusze Celowe udzielane w postaci dotacji, pożyczek i refundacji:

- Fundusz Zajęć Sportowych dla Uczniów
- Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej
- Program inwestycji o szczególnym znaczeniu dla sportu (tzw. inwestycje strategiczne).
- Wojewódzki wieloletni program rozwoju bazy sportowej (tzw. inwestycje terenowe).
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
- Program Aktywny Samorząd

- Dofinansowanie kosztów szkolenia, o którym mowa w art. 18 ustawy o języku migowym i innych środkach komunikowania się
 - Program wyrównywania różnic między regionami II
 - Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
 - System Zielonych Inwestycji - GIS
 - LIFE+
 - Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska z likwidacją ich skutków
 - inne
 - Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
 - Program Ochrona Wód i Gospodarki Wodnej
 - Program Ochrona Ziemi i Powietrza
- Agencje Rządowe
- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (dotacje na infrastrukturę, pożyczki na tworzenie miejsc pracy dla bezrobotnych)
 - Krajowy Fundusz Mieszkaniowy (dotacje, preferencyjne kredyty na infrastrukturę techniczną towarzyszącą budownictwu mieszkaniowemu, odnowienie budynków mieszkalnych i infrastruktury po powodzi).
 - inne

II. Strategie i programy rządowe

Zgodnie z dokumentem o nazwie „Plan uporządkowania strategii rozwoju”, który stanowi pierwszy etap prac związanych z przedsięwzięciem podjętym przez Rząd, polegającym na uporządkowaniu obowiązujących dokumentów strategicznych, tj. strategii i programów rozwoju, podjęto działania mające na celu doprowadzenie do ograniczenia liczby obowiązujących i opracowywanych dokumentów o charakterze strategicznym. Liczba 42 dokumentów tego typu zostanie zmniejszona do 9 nowych, zintegrowanych strategii rozwoju, realizujących

średnio- i długookresową strategię rozwoju kraju. Strategie sektorowe finansowane będą ze środków krajowych jak również ze środków Unii Europejskiej w ramach nowego okresu programowania 2014-2020.

- **Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki** - w opracowywanym przez ekspertów Ministerstwa Gospodarki dokumencie, szczególną uwagę poświęcono wzmocnieniu współpracy oraz tworzeniu warunków sprzyjających przedsiębiorczości, powstawaniu i wdrażaniu innowacji, a także efektywnemu korzystaniu z dostępnych zasobów ludzkich, finansowych, rzeczowych i naturalnych. Jej zakres tematyczny obejmuje zagadnienia jak: stabilne podstawy makroekonomiczne rozwoju, rynek finansowy, przyjazne środowisko dla przedsiębiorczości, rozwój usług, rozwój sektorów przemysłu i budownictwa, innowacyjność, społeczeństwo informacyjne, eksport i promocję gospodarki.
- **Strategia rozwoju kapitału ludzkiego** – w opracowywanym przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej dokumencie, zwrócono uwagę na jednoczesne zwiększenie konkurencyjności i spójności społeczno-ekonomicznej Polski poprzez stworzenie warunków do pełniejszego wykorzystania potencjału kryjącego się w jej obywatelach. Strategia formułuje cele i priorytety oraz wskazuje najważniejsze obszary koncentracji wysiłku rozwojowego w dziedzinie rozwoju kapitału ludzkiego. Strategia odpowiada na jedno z kluczowych wyzwań stawianych przed państwami na całym świecie, czyli załączenie efektywnej polityki społecznej z rozwojem gospodarczym.
- **Strategia rozwoju transportu**– dokument przygotowany przez Ministerstwo Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej, którego istotą jest przedstawienie kierunków rozwoju transportu w Polsce w zgodności z celami zawartymi w Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju (DSRK) i Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju (SRK). Wychodzi naprzeciw takim wyzwaniom współczesności, jak: sprostanie wymogom konkurencyjnej gospodarki światowej, uwzględnienie trendów

demograficznych, dążenie do poprawy spójności społecznej, dostosowanie systemu transportowego do malejącej dostępności paliw płynnych na świecie. Odnosi się również do aktualnych trendów wynikających z polityki transportowej Unii Europejskiej.

- **Strategia bezpieczeństwo energetyczne i środowisko** – dokument opracowany przez Ministerstwo Gospodarki i Ministerstwo Środowiska, obejmuje dwa niezwykle istotne z punktu widzenia funkcjonowania państwa obszary. Podstawową rolą strategii jest zintegrowanie polityki środowiskowej z polityką energetyczną tam, gdzie aspekty te przenikają się w dostrzegalny sposób, ale oraz wytyczenie kierunków, w jakich powinna rozwijać się branża energetyczna oraz wskazanie priorytetów w ochronie środowiska.
- **Strategia sprawne państwo** – dokument przygotowywany przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, określający cele i kierunki działań, jakie należy podjąć, aby podnieść sprawność i efektywność państwa do 2020 roku. Strategia zakłada między innymi racjonalne wykorzystanie środków publicznych, porządkowanie struktur organizacyjnych, skuteczne zarządzanie i koordynację zwłaszcza w takich obszarach jak: finanse, zarządzanie kryzysowe i ochrona ludności, tworzenie przyjaznego dla obywateli i przedsiębiorców prawa. Zakłada również wdrożenie rozwiązań przyczyniających się do wzrostu konkurencyjności polskiej jurysdykcji, likwidację barier administracyjnych, wzrost aktywności obywatela w procesach rządzenia i debacie publicznej oraz szerokie wykorzystywanie nowoczesnych technologii informatyczno-komunikacyjnych.
- **Strategia rozwoju kapitału społecznego** – dokument opracowywany przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Działania w nim wskazane mają wspierać zaangażowanie obywatelskie, zachęcać do współpracy oraz wzmacniać kreatywność Polaków, gdyż „wzmacnianie kapitału społecznego jest projektem cywilizacyjnym, od którego

powodzenia zależy jakość życia Polaków i rozwój gospodarczy kraju”. Strategia jest dokumentem wielowymiarowym, zakładającym skoordynowaną interwencję publiczną w obszarach dotychczas niedocenianych lub niewystarczająco akcentowanych w dokumentach horyzontalnych.

- **Krajowa strategia rozwoju regionalnego 2010-2020. Regiony, miasta, obszary wiejskie** – dokument opracowany przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, wprowadzający szereg modyfikacji sposobu planowania i prowadzenia polityki regionalnej w Polsce, a wraz z nimi różnych polityk publicznych mających największy wpływ na osiągnięcie celów określonych w stosunku do terytoriów. Polityka regionalna jest w nim rozumiana szerzej niż dotychczas – jako interwencja publiczna realizująca cele rozwojowe kraju przez działania ukierunkowane terytorialnie, a których głównym poziomem planowania i realizacji pozostaje układ regionalny.
- **Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej** – dokument opracowywany przez Ministerstwo Obrony Narodowej, określający warunki funkcjonowania oraz sposoby rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego. Szczególną rolę w tym systemie odgrywają podmioty odpowiedzialne za bezpieczeństwo zewnętrzne (służba dyplomatyczna, Siły Zbrojne RP, służby specjalne), w powiązaniu z podmiotami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo wewnętrzne. Z tego też względu główny obszar zainteresowania Strategii jest ukierunkowany na bezpieczeństwo zewnętrzne i militarne a jej zintegrowanie z innymi strategiami rozwojowymi pozwoli na wyłączenie z jej zasadniczego zakresu tematycznego innych dziedzin bezpieczeństwa narodowego, takich jak: bezpieczeństwo ekonomiczne (w tym energetyczne), obywatelskie, społeczne, czy ekologiczne (w tym wodne).
- **Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa** – dokument opracowany przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, którego celem głównym jest poprawa jakości życia na obszarach wiejskich

oraz efektywne wykorzystanie ich zasobów i potencjałów, w tym rolnictwa i rybactwa, dla zrównoważonego rozwoju kraju.

- Program wsparcia budownictwa socjalnego ze środków Funduszu Dopłat
- Program dopłat do oprocentowania kredytów na usuwanie skutków powodzi
- Program „Radosna szkoła” realizowany jest w latach 2009-2014
- Program „Cyfrowa szkoła”
- Inne.

III. Granty Norweskie

→ Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego, obejmuje środki pochodzące z Norwegii, Liechtensteinu oraz Islandii (Norwegia pokrywa ponad 97% tychże środków). W jego skład wchodzi:

- Program: Ochrona różnorodności biologicznej i ekosystemów
- Program: Wzmocnienie monitoringu środowiska oraz działań kontrolnych
- Program: Oszczędzanie energii i promowanie odnawialnych źródeł energii
- Program: Fundusz dla Organizacji Pozarządowych
- Program: Lokalne i regionalne inicjatywy na rzecz zmniejszenia nierówności i promowania spójności społecznej
- Program: Poprawa i lepsze dostosowanie ochrony zdrowia do trendów demografii
- Program: Konserwacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego i naturalnego
- Program: Promocja różnorodności w kulturze i sztuce w ramach europejskiego dziedzictwa kulturowego (program partnerski)

→ Norweski Mechanizm Finansowy w 100% pokrywany z budżetu norweskiego, obejmujący:

- Program: Wsparcie rozwoju i szerokiego stosowania technologii CCS w Polsce
- Program: Globalny fundusz na rzecz godnej pracy i dialogu trójstronnego
- Program: Norwesko-Polska Współpraca Badawcza (program partnerski)
- Program: Norwesko-Polski Program Stypendialny (program partnerski)
- Program: Poprawa i lepsze dostosowanie ochrony zdrowia do trendów demograficzno-epidemiologicznych
- Program: Ograniczanie społecznych nierówności w zdrowiu (program partnerski)
- Program: Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie i przemocy ze względu na płeć
- Program: Współpraca w obszarze Schengen oraz walka z przestępczością transgraniczną i zorganizowaną, w tym przeciwdziałanie handlowi ludźmi oraz migracjom grup przestępczych
- Program: Budowanie potencjału instytucjonalnego i współpraca w obszarze wymiaru sprawiedliwości/ Poprawa skuteczności wymiaru sprawiedliwości
- Program: Wsparcie Służby Więziennej, w tym sankcji pozawięziennych.

Alternatywę finansową dla ograniczonych możliwości inwestycyjnych gminy stanowić może partnerstwo publiczno- prywatne, które pozwala na zaangażowanie środków prywatnych oraz sektora finansów publicznych, we wspólne przedsięwzięcia służące rozwojowi gospodarczemu. W prawie polskim ramy prawne PPP wyznaczają dwie ustawy, regulujące współpracę podmiotów publicznych i partnerów prywatnych:

→ ustawa z dnia 19 grudnia 2008 r. o partnerstwie publiczno- prywatnym (Dz. U. z 2009 r. Nr 19, poz. 100 z późn. zm.), zwana dalej Ustawą o PPP,

→ ustawa z dnia 9 stycznia 2009 r. o koncesji na roboty budowlane lub usługi (Dz. U. z 2009 r. Nr 19, poz. 101, Nr 157 poz. 1241 z późn. zm.), zwana dalej Ustawą o Koncesjach.

Obie wyżej wymienione ustawy w zamierzeniu ustawodawcy mają ułatwić wykonywanie zadań publicznych na zasadzie kooperacji sektorów publicznego i prywatnego w Polsce.

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1 Podział obszaru analizy.....	19
Rysunek 2 Gmina Stary Sącz względem województwa i powiatu	33
Rysunek 3 Potencjały gminy Stary Sącz względem województwa i powiatu	33
Rysunek 4 Koncepcja docelowego układu transportowego w Małopolsce w perspektywie 2030 roku.	55

SPIS SCHEMATÓW

Schemat 1 Polityka regionalna w Polsce.....	10
Schemat 2 Plan strategiczny zawarty w Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego.....	13
Schemat 3 Obszary strategicznej interwencji.....	17
Schemat 4 Struktura obszarów strategicznych Strategii Rozwoju Gminy Stary Sącz..	47
Schemat 5 Struktura celów i kierunków interwencji w ramach I Obszaru Strategicznego.....	51
Schemat 6 Struktura celów i kierunków interwencji w ramach II Obszaru Strategicznego.....	57
Schemat 7 Struktura celów i kierunków interwencji w ramach III Obszaru Strategicznego.....	62
Schemat 8 Struktura celów i kierunków interwencji w ramach IV Obszaru Strategicznego.....	66

SPIS TABEL

Tabela 1 Analiza SWOT Gminy Stary Sącz.....	41
Tabela 2 Proponowane mierniki realizacji Strategii – OBSZAR STRATEGICZNY NR I.	70
Tabela 3 Proponowane mierniki realizacji Strategii - OBSZAR STRATEGICZNY NR II	71
Tabela 4 Proponowane mierniki realizacji Strategii – OBSZAR STRATEGICZNY NR III.	71
Tabela 5 Proponowane mierniki realizacji Strategii - OBSZAR STRATEGICZNY NR IV	72

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1 Potencjał turystyczny gmin	21
Wykres 2 Potencjał gospodarczy gmin	23
Wykres 3 Potencjał kapitału ludzkiego gmin	24
Wykres 4 Jakość życia w poszczególnych gminach.....	26
Wykres 5 Infrastruktura komunikacyjna w poszczególnych gminach.....	28
Wykres 6 Atrakcyjność przyrodnicza poszczególnych gmin	30
Wykres 7 Zarządzanie rozwojem w gminach.....	32

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

POWIAT NOWOSĄDECKI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Niniejsze opracowanie powstało w ramach realizacji projektu „**Nowosądecka Akademia Samorządowa**”, realizowanego przez Powiat Nowosądecki w partnerstwie z 14 Urzędami Miast/Gmin w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet V Dobre rządzenie, Działanie 5.2 Wzmocnienie potencjału administracji samorządowej, Poddziałanie 5.2.1 Modernizacja zarządzania w administracji samorządowej.

NAS

nowosądecka
akademia
samorządowa

**PROJEKT WSPÓŁFINANSOWANY ZE ŚRODKÓW UNII EUROPEJSKIEJ W
RAMACH EUROPEJSKIEGO FUNDUSZU SPOŁECZNEGO**